

1364

I t K

1

nyelvtudományi közlemények

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NYELVTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

1995

TARTALOMBÓL

Ónád György: Németh G. Béla hetven éve (23 + 47)

Óyó István: Madách és a centralisták

Ópanyos András: A gyermeki olvasat, avagy a félrehallás poétikai jelentősége

Órtin, Marc: József Attila, François Villon: találkozás

Óer László: Írók, költők textológiai nézetei (Móricz Zsigmond, Sík Sándor, Weöres Sándor)

Ómle

Óér Erzsébet nyolcvanéves (Veres András)

IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

1995. XCIX. évfolyam 1. szám

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Komlowszki Tibor
felelős szerkesztő

Bíró Ferenc

Dávidházi Péter

Horváth Iván

Kőszeghy Péter

Kulcsár Péter

Tverdota György

Veres András

*

Kádár Judit

a Szemle rovat szerkesztője,
technikai szerkesztő

<i>Bodnár György</i> : Németh G. Béla hetven éve (23+47)	1
<i>Fenyő István</i> : Madách és a centralisták	9
<i>Kappanyos András</i> : A gyermeki olvasat, avagy a félrehallás poétikai jelentősége	23

Kisebbségi közlemények

<i>Horváth Edit</i> : A klasszikus novellaforma módosulása Ambrus Zoltánnál: Tárca, reflexív hang, keretes és én-elbeszélések	53
<i>Martin, Marc</i> : József Attila, François Villon: találkozás	64

Textológia

<i>Péter László</i> : Írók, költők textológiai nézetei (Móricz Zsigmond, Sík Sándor, Weöres Sándor)	73
---	----

Műhely

<i>Mózes Huba – Vargha Jenő László</i> : Szilágyi Domokos színpreferenciái (Újabb kísérlet a Lüscher-teszt irodalmi alkalmazására)	88
--	----

Adattár

<i>Hubert Ildikó</i> : Dugonics András levele Gruber Antalhoz a Pannóniai énekekről	95
<i>Demeter Júlia</i> : Magyar diákok Skóciában (1843–1899)	103

Szemle

<i>Klaniczay-émlékkönyv (Bartók István)</i>	114
<i>Bori Imre</i> : Prózatörténeti tanulmányok (<i>Lőrinczy Huba</i>)	117
<i>Gergely László</i> : Kazinczy Ferenc kéziratos hagyatéka (<i>Mezei Márta</i>)	122
<i>Nemeskürty István</i> : Tüzes józanság. Berzsenyi Dániel új megvilágításban (<i>Wéber Antal</i>)	124
<i>Csűrös Miklós</i> : „Lesz idő, hogy visszatérhet.” Jegyzetek Arany János és a századforduló korszerűségéről (<i>Imre László</i>)	125
<i>Feltáratlan értékek a magyar irodalomban (Kulcsár-Szabó Zoltán)</i>	128
<i>Nagy Atilla Kristóf</i> : Szellemi bonctan (Komjáthy Jenő költészetének hatástörténeti elemzése) (<i>Eisemann György</i>)	133
<i>Jókai-szótár 1–2. kötet (Nagy Miklós)</i>	135
<i>Mózes Huba</i> : A fejedelemasszony portréjához (<i>Kozma Dezső</i>)	138
<i>Agárdi Péter</i> : Kortársunk, Mónus Illés (<i>Illés László</i>)	139

Krónika

<i>Vezér Erzsébet</i> nyolcvanéves (<i>Veres András</i>)	142
<i>Acclimater l'autre</i> . Tudományos konferencia. Budapest, 1994. november 8–10. (<i>Tverdota György</i>)	143
<i>Kollokvium Mészöly Miklós életművéről</i> . Újvidék, 1994. december 16–17. (<i>Tverdota György</i>)	144

SZERKESZTŐSÉG

1118 Budapest
Ménési út 11–13.

ItK

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

V. évfolyam

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

KOMLOVSZKI TIBOR (felelős szerkesztő), BÍRÓ FERENC, DÁVIDHÁZI PÉTER,
HORVÁTH IVÁN, KŐSZEGHY PÉTER, KULCSÁR PÉTER, TVERDOTA GYÖRGY,
VERES ANDRÁS

1995. XCIX. ÉVFOLYAM

1997

BALASSI KIADÓ, BUDAPEST

A XCIX. évfolyam munkatársai

- Angyalosi Gergely (Budapest)
Bartók István (Budapest)
Bitskey István (Debrecen)
Bodnár György (Budapest)
Bodri Ferenc (Dorog)
Borbély Szilárd (Debrecen)
Botka Ferenc (Budapest)
Bubryák Orsolya (Piliscsaba)
Demeter Júlia (Budapest)
Dörgő Tibor (Budapest)
Eisemann György (Budapest)
T. Erdélyi Ilona (Budapest)
Fenyő István (Budapest)
Fónod Zoltán (Pozsony)
Fried István (Budapest–Szeged)
Gángó Gábor (Budapest)
Gergye László (Budapest)
Gerold László (Újvidék)
Gömöri György (Cambridge)
Hargittay Emil (Budapest)
Havasréti József (Pécs)
Hopp Lajos (Budapest)
Horváth Edit (Budapest)
Hubert Ildikó (Budapest)
Illés László (Budapest)
Illés Sándor (Veszprém)
Imre László (Debrecen)
Jastrzębska, Jolanta (Groningen)
Kádár Judit (Budapest)
Kappanyos András (Budapest)
Kecskeméti Gábor (Budapest)
Kecskés András (Budapest)
Kelevéz Ágnes (Budapest)
Kerényi Ferenc (Budapest)
Knapp Éva (Budapest)
Korompay H. János (Budapest)
Kovalovszky Miklós (Budapest)
Kozma Dezső (Kolozsvár)
Kulcsár-Szabó Zoltán (Budapest)
Lakner Lajos (Debrecen)
Latzkovits Miklós (Szeged)
Lengyel András (Szeged)
Lőrinczy Huba (Szombathely)
Lukácsy Sándor (Budapest)
Madas Edit (Budapest)
Martin, Marc (Párizs)
Máthé József (Gyömrő–Eger)
Mezei Márta (Budapest)
Monok István (Szeged)
Monostory Klára (Budapest)
Mózes Huba (Kolozsvár–Budapest)
Nagy Miklós (Budapest)
Németh G. Béla (Budapest)
Németh S. Katalin (Budapest)
Nyárády Gábor (Budapest)
Péter László (Szeged)
Pócsi Katalin (Budapest)
Praznovszky Mihály (Budapest)
Sánta Gábor (Szeged)
Schweitzer Pál (Budapest)
Szabó Zoltán (Budapest)
Szelestei N. László (Budapest)
Szilágyi Márton (Budapest)
Tverdota György (Budapest)
Új Imre Attila (Debrecen)
Varga Imre (Budapest)
Vargha Jenő László (Kolozsvár)
Veres András (Budapest)
Wéber Antal (Budapest)

Tanulmányok

<i>Bodnár György</i> : Németh G. Béla hetven éve (23+47)	1
<i>Borbély Szilárd</i> : A <i>Vanitatum vanitas</i> és <i>A boldog szerelem</i>	485
<i>Fenyő István</i> : Madách és a centralisták	9
<i>Gergye László</i> : Kazinczy költészetszététikája (A <i>Tövisek és virágokról</i>)	145
<i>Hargittay Emil</i> : A fejedelmi tükör műfaja a 17. századi Magyarországon és Erdélyben	441
<i>Imré László</i> : Műfaji differenciálódás és nemzeti identifikáció (A magyar regény a múlt század derekán)	321
<i>Kappanyos András</i> : A gyermeki olvasat, avagy a félrehallás poétikai jelentősége	23
<i>Korompay H. János</i> : Az <i>Életképek</i> irodalomkritikája	293
<i>Lakner Jajos</i> : Egy vidéki művész a XX. század első felében (Oláh Gábor naplója)	504
<i>Lengyel András</i> : József Attila első analitikusa (A pszichoanalitikus Rapaport Samuról)	163
<i>Lukácsy Sándor</i> : „Trombita, kürt, tanító vagyok” (Prédikátorok – hivatásukról, műfajukról)	271

Kisebb közlemények

<i>Botka Ferenc</i> : Déry Tibor és Nagy László	344
<i>Bubryák Orsolya</i> : Weber János <i>Wappen der königlichen freyen Stadt Epperies</i> című művéről	335
<i>Dörgő Tibor</i> : Karinthy Frigyes <i>Költőtanca</i> és <i>Az ember tragédiája</i>	533
<i>Gömöri György</i> : Magyarok a régi Oxfordban a kollégiumi számadáskönyvek és könyvtári vendégkönyvek alapján	190
<i>Horváth Edit</i> : A klasszikus novellaforma módosulása Ambrus Zoltánnál: Tárca, reflexív hang, keretes és én-elbeszélések	53
<i>Martin, Marc</i> : József Attila, François Villon: találkozás	64
<i>Pócsi Katalin</i> : Hermányi Dienes József kiadatlan Talmud-kompendiumáról	524
<i>Új Imre Attila</i> : Salamon Ferenc hírlapírói pályakezdése és a mérleg jel	199

Textológia

<i>Monostori Klára</i> : Szabó Lőrinc <i>Ficseri-füsti</i> című versének keletkezése nyomában	542
<i>Péter László</i> : Írók, költők textológiai nézetei (Móricz Zsigmond, Sík Sándor, Weöres Sándor)	73
<i>Szelestei N. László</i> : Faludi Ferenc versei egy 1800 körüli énekeskönyvben	204

Vita

<i>Fónód Zoltán</i> : Egy kritika színe és visszája (Megjegyzések Berkes Tamás elmékedéseikhez)	214
<i>Fried István</i> : Jegyzetek Bíró Ferenc <i>A felvilágosodás korának magyar irodalma</i> című korszakmonográfiájához	355
<i>Kecskés András</i> : Szerdahelyi István: <i>Verstan mindenkinek</i>	367

Műhely

<i>Bartók István</i> : Valami a metaplasmusról	577
<i>Havasréti József</i> : Ady profetikus költészetének megítéléséről	612

<i>Kecskeméti Gábor</i> : A történeti kommunikációelmélet lehetőségei	561
<i>Knapp Éva</i> : A jezsuita emblémaelmélet humanista kapcsolatai	595
<i>Latzkovits Miklós</i> : Argumentum és prológus a régi magyar drámában	586
<i>Máihé József</i> : Áprily és a nyugatosok	235
<i>Mózes Huba – Vargha Jenő László</i> : Szilágyi Domokos színpreferenciái (Újabb kísérlet a Lüscher-teszt irodalmi alkalmazására)	88
<i>Sánta Gábor</i> : <i>Mozgai Pali, a gyermekhős</i> (Cholnoky-könyv. De melyiké?)	392
<i>Varga Imre</i> : Az iskoladráma egyik műfajáról, a Gergely-napi játékokról	217
<i>Wéber Antal</i> : Gaal József elbeszélő prózája (Életkép, adoma, rajz)	377

Adattár

<i>Demeter Júlia</i> : Magyar diákok Skóciában (1843–1899)	103
<i>Hubert Ilidkó</i> : Dugonics András levele Gruber Antalhoz a <i>Pannóniai énekről</i>	95
<i>Illés Sándor</i> : Zilahy Lajos 1956-os „perújításának” néhány levéldokumentuma Buday Tibor hagyatékában	407
<i>Nyarády Gábor</i> : Bölöni Farkas Sándor végrendeletei	631
<i>Praznovszky Mihály</i> : Egy választási csíny Mikszáth ismeretlen levelében	404

Szemle

<i>Agárdi Péter</i> : Kortársunk, Mónus Illés (<i>Illés László</i>)	139
<i>Baróti Szabó Dávid</i> : Jer, magyar lantom (<i>Szilágyi Márton</i>)	431
<i>Beke Albert</i> : Hatalom és szerep. Gyulai Pál, az ember (<i>Nagy Miklós</i>)	671
<i>Bodnár György</i> : Juhász Ferenc (<i>Angyalosi Gergely</i>)	676
<i>Bori Imre</i> : Prózátörténeti tanulmányok (<i>Lőrinczy Huba</i>)	117
<i>Csűrös Miklós</i> : „Lesz idő, hogy visszatérhet.” Jegyzetek Arany János és a századforduló korszerűségéről (<i>Imre László</i>)	135
Emlékezések Ady Endréről (<i>Schweitzer Pál</i>)	419
Feltáratlan értékek a magyar irodalomban (<i>Kulcsár-Szabó Zoltán</i>)	128
<i>Fried István</i> : Márai Sándor titkai nyomában (<i>Bodri Ferenc</i>)	263
<i>Gergye László</i> : Kazinczy Ferenc kéziratos hagyatéka (<i>Mezei Márta</i>)	122
<i>Gerold László</i> : Meglelt örökség (<i>Kerényi Ferenc</i>)	659
<i>Hadrovics László</i> : A magyar Huszita Biblia német és cseh rokonsága (<i>Madas Edit</i>) „Im küttem én orvosságot”. Lobkowitz Poppel Éva levelezése 1622–1644 (<i>Németh S. Katalin</i>)	648
<i>István Fried</i> : Ostmitteleuropäische Studien (<i>Wéber Antal</i>)	430
<i>Jókai Mór</i> összes művei. Levelezés III. (1876–1885) (<i>Kádár Judit</i>)	657
<i>Jókai-szótár</i> 1–2. kötet (<i>Nagy Miklós</i>)	666
<i>Jókai-szótár</i> 1–2. kötet (<i>Nagy Miklós</i>)	135
Katolikus egyházi énekek (1660-as, 1670-es évek) (<i>Bitskey István</i>)	252
Klaniczay- emlékkönyv (<i>Bartók István</i>)	114
<i>Köpeczi Béla</i> : A bujdosó Rákóczi (<i>Hopp Lajos</i>)	256
<i>Ludovicus Tubero</i> : Kortörténeti feljegyzések (Magyarország) (<i>Monok István</i>)	427
<i>Matthias Corvinus</i> and the Humanism in Central Europe (<i>Bitskey István</i>)	641
<i>Mózes Huba</i> : A fejedelemasszony portréjához (<i>Kozma Dezső</i>)	138
<i>Nagy Atilla Kristóf</i> : Szellemi bonctan (Komjáthy Jenő költészetének hatástörténeti elemzése) (<i>Eisemann György</i>)	133
<i>Nemeskürty István</i> : Tüzes józanság. Berzsenyi Dániel új megvilágításban (<i>Wéber Antal</i>)	124
<i>Oltványi Ambrus</i> : A szellem szenvedélye (<i>Korompay H. János</i>)	654
<i>Péter I. Zoltán</i> : „Látva lássanak...” Ady Endre Nagyváradon (<i>Kovalovszky Miklós</i>)	674
Régi és új peregrináció. Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon I-III. (<i>Bartók István</i>)	644

Ślaski, Jan: Wokół literatury włoskiej, węgierskiej i polskiej w epoce renesansu (<i>Hopp Lajos</i>)	424
Szathmári István: Stílusról, stilisztikáról napjainkban (<i>Szabó Zoltán</i>)	436
Takács Gyula: Az igazi poézis keresése (<i>Gerold László</i>)	652
Tóth Sándor: Petőfi és szülei Szabadszálláson (<i>Kerényi Ferenc</i>)	261
S. Varga Pál: A gondviselélshittől a vitalizmusig. A magyar líra világképének alakulása a XIX. század második felében (<i>Gángó Gábor</i>)	662
Wernitzer Julianna: Idézetvilág avagy Esterházy Péter, a Don Quijote szerzője (<i>Jastrzębska, Jolanta</i>)	264

Krónika

Acclimater l'autre. Tudományos konferencia. Budapest, 1994. november 8–10. (<i>Tverdoia György</i>)	143
Antal Árpád hetvenéves (<i>Nagy Miklós</i>)	683
Beszámoló az MTA Textológiai Munkabizottságának üléséről (<i>Kelevéz Ágnes</i>)	682
Horváth Károly (1909–1995) (<i>Németh G. Béla</i>)	439
Intézeti hírek (1994. január 1–december 31.)	270
Kollokvium Mészöly Miklós életművéről. Újvidék, 1994. december 16–17. (<i>Tverdoia György</i>)	144
Korompay Bertalan (1908–1995) (<i>T. Erdélyi Ilona</i>)	680
Retorikák, poétikák, drámaelméletek (<i>Kecskeméti Gábor</i>)	681
Vezér Erzsébet nyolcvanéves (<i>Veres András</i>)	142

NÉVMUTATÓ

12. [álnév] I. Erdélyi János

- Abafi Lajos 159
 Ábrányi Emil 314, 423
 Ács Mihály 225, 226
 Ács Pál 115, 117, 450
 Acsády Ignác 336, 478
 Aczél Ágnes 350
 Aczél György 350, 407, 678
 Aczél Tamás 347
 Adami János 195
 Adams, Alison 600
 Addison, W. Innes 107
 Ady Endre 6, 74, 75, 77–82, 119, 131, 138, 139,
 141–143, 165, 166, 173, 235–244, 249–251,
 370, 372–374, 419–424, 438, 504, 507, 514,
 516–520, 612–630, 662, 666, 674, 675, 678
 Ady Lajos 421
 Ágai Adolf 54
 Agárdi Péter 139–141
 Ágoston, Szent 253, 271–273, 276, 277, 281, 282,
 441, 452, 458, 567
 Aiszóposz 341, 490
 Ajtai Abód Mihály 525
 Alaghy Judit 449
 Alatus András I. Vári Alatus András
 Albertinus, Ágidius 458
 Albertus, Ioannes 579
 Alciatus, Andreas 597–600, 602, 603, 605, 607,
 608
 Alexa Károly 14
 Alexander Bernát 423
 Alexovics Vazul (Basilius) 279, 283
 Alföldy Jenő 348
 Alsted, Johann Heinrich 576, 580–582
 Althusius, Johannes 468
 Álvarez, Emanuel 578, 580, 582
 Alvinczi Péter 453, 565, 581
 Ambrus, Szent 291
 Ambrus Katalin 132
 Ambrus, Peter 111
 Ambrus Zoltán 121, 53–63
 Amesius, Guilielmus 190, 561, 567, 568
 Ammer, K. L. 64
 Ammirato, Scipione 599
 Ampringen Gáspár 337
 Anakreón 148
 Andersen, Hans Christian 397
 Anderson, Peter John 104, 106
 Andreae, Johann Valentin 462
 Andreas Pannonius 441
 Andricius, Andreas 580
 Angyal Dávid 478, 487, 496, 500
 Angyal Endre 443
 Angyalosi Gergely 263, 270, 678
 Antal, Páduai Szent 278, 287
 Antal Árpád 683, 684
 Antimachiavellus I. Gentillet, Innocent
 Antiokhosz (Antiochus) 274
 Ányos Pál 358, 359, 363
 Apáczai Csere János 191, 238, 525, 563, 566–570,
 575
 Apafi Mihály, I., erdélyi fejedelem 196
 Apafi Mihály, II., erdélyi fejedelem 442, 479, 483
 Apáthy István 164
 Apáti Ferenc 372
 Apollinaire, Guillaume 49
 Áprily Lajos 132, 235–251, 374
 Apró Ferenc 167, 169, 187
 Aragon, Louis 418
 Arany 199
 Arany János 2, 3, 6, 79, 84, 98, 125–128, 136,
 199, 302, 305, 316, 326, 327, 330–332, 367,
 372, 390, 440, 507, 519, 624, 630, 662, 665,
 666, 672, 674, 683
 Arany László 3, 330, 367, 680
 Ardier, Paul 643
 Aresi, Paolo 600
 Arisztophanész Buzantiosz 588
 Arisztotelész 274, 280, 288, 289, 305, 445–447,
 458, 480, 588, 598, 606
 Arkhimédész 25
 Árpád, fejedelem 493
 Asbóth János 117, 118, 120, 121
 Asztalos István 263
 Asztalos László 473
 Asztalos Miklós 132
 Atanáz, Szent, alexandriai (Athanasius) 272
 Attila, hun fejedelem 642
 Augustus, Octavianus, római császár 493

- Austriacus, Johannes 596
 Avancinus, Nikolaus 482
 Aventinus, Johannes 455
- Babits Mihály 2, 6, 7, 48, 78, 82, 84, 87, 95, 133,
 166, 178, 235, 238, 239, 246–251, 290, 367,
 371, 393, 535, 554, 612, 615–618, 623, 624,
 628, 661
- Bach, Johann Sebastian 51
 Bacon, Francis 564, 568, 571
 Baczoni Lajos 113
 Badics Ferenc 378
 Bagdy Emőke 183, 187
 Bagge, Sverre 454
 Bahtyin, Mihail Mihajlovics 329, 623
 Baja Mihály 512
 Bajza József 123, 124, 202, 293, 294, 311, 312,
 314–316, 330, 497, 631, 661
- Bak János 641
 Bak Róbert 179
 Baksay Sándor 120
 Balásfi Tamás 450
 Balassa László 295
 Balassa Péter 58
 Balassi Bálint 68, 115, 116, 270, 375, 426, 427,
 444, 449, 461, 593
 Balázs Béla 166, 242, 614
 Balázs Géza 135
 Balázs János 576
 Balázs Mihály 115, 116, 682
 Balázs Sándor 54, 165, 187, 331
 Balbi, Girolamo 115
 Balbín, Bohuslav 601, 604, 606, 608, 610
 Bálint György 141, 517, 518
 Bálint Sándor 76, 225
 Balog György 572
 Balogh Edgár 420
 Balogh, Elemér 113
 Balogh Ferenc 112
 Balogh, Francis 113
 Balogh Károly 9
 Balogh Magdolna 270
 Balsaráti Vitus János 204, 563
 Balzac, Honoré de 326, 329, 333, 519
 Bán Imre 271, 458–461, 561, 563, 567–569, 575,
 577, 582, 583, 595, 663
 Bandi Pap Sámuel 197, 198
 Bandini, Francesco 642
 Bánffy Simon 304
 Bánffy József, gr. 632
 Bangha Béla 618
 Bangó Péter [Pető] 318, 319
 Bányai János 131, 144
 Baranyi Imre 9, 11, 12
 Baranyi Pál [László] 281, 285
- Baráth, Francis 110
 Barclay, William 447
 Barcsay Ábrahám 435, 500, 501
 Bárczi Ildikó 682
 Bárczy István 421
 Bárd Miklós [Kozma Ferenc] 663
 Bárdossy László 409
 Bargagli, Scipio 599
 Barkóczy Ferenc 204, 205
 Barlandus, Hadrianus 589
 Barlay Ö. Szabolcs 458
 Barlow, Thomas 194, 195
 Báróczi Sándor 152, 154, 157
 Baróti Szabó Dávid 152, 274, 431–436
 Barra Imre 635
 Barrientos, Alamos de 469
 Bársony István 53, 120
 Barta Gábor 644
 Barta János 324, 328, 663
 Barta Péter 543
 Bartalis János 235
 Bártfay László 123, 124
 Bartha Károly 411
 Bartha Miklós 67
 Barthes, Roland 266
 Bartholomeus Pannonius 592, 593
 Bartók Béla 71, 83, 646
 Bartók István 117, 271, 444, 561, 562, 567, 568,
 577, 648, 682
 Bartunek, Anton 335–338
 Basilius I. Vazul, Szent
 Basilius István 115
 Basire, Isaac, de Preaumont 195
 Bata Imre 518
 Bataille, Henry 75
 Báthory Gábor, erdélyi fejedelem 73, 448, 449
 Báthory István, ecsedi, országbíró 448
 Báthory István, lengyel király, erdélyi fejedelem
 426, 643
 Báthory Miklós 642
 Batizi András 98, 621
 Batsányi János 154, 162, 209, 212, 365, 435, 574
 Batteux, Charles 297–299, 302, 308, 313, 316
 Batthyány Ádám 431
 Batthyány Ferencné I. Lobkowitz Poppel Éva
 Batthyány Ignác 210
 Batthyány Lajos 22
 Baudelaire, Charles 542
 Bauer, Barbara 598, 604, 605, 608, 610
 Bayer, Johannes (János) 476
 Bayley, Peter 561, 564
 Bayle-Sick, Norbert 458, 459
 Beccadelli, Antonio 341
 Beck András 349
 Bécsy Tamás 661

- Beély Fidél József [Briedl Fidél] 298, 299, 302, 311
 Beke Albert 671–674
 Békefi Remig 467
 Békés István 393, 395
 Békési Imre 644
 Belá Mátyás 436
 Belia György 535
 Bellarmino, Roberto 255, 275, 463, 482, 595
 Benczédi László 477
 Benczédi Pál 632
 Benda Kálmán 449, 452, 470
 Benedek András 661
 Benedek Elek 139, 142
 Benedek Marcell 68, 142, 238, 241, 251, 335
 Benes Beáta 483
 Bénichou, Paul 65
 Beniczey Gusztáv [álnév] I. Erdélyi János
 Beniczky Péter 375
 Benkő Loránd 445
 Benkő Sámuel 526
 Benkő, Stephen 111
 Benkő II., Stephen 111
 Bényei Deák János 190
 Bényés Pál, Szepsi 448
 Beöthy László 330, 334
 Beöthy Zsolt 54, 515
 Berardi Hortobágyi Ildikó 648
 Berczeli Anzelm Károly 169, 187
 Bérczy Károly 9, 54, 674
 Berde Mária 238
 Béres József 350
 Berg Pál 446, 447
 Berger, Peter L. 508
 Berges, Wilhelm 441
 Bergson, Henri Louis 180, 238
 Berkes Tamás 214, 215
 Bernát, Szent 277
 Bernát[h] Gáspár 330
 Bernhard, Thomas 197, 198, 266
 Bertalanffi Pál 279
 Bertha Zoltán 132
 Berzsenyi Dániel 41, 84, 124, 125, 152, 155, 156, 158, 162, 204, 274, 357, 362, 652–654, 659
 Bessenyei György 323, 356, 358, 362, 364, 365
 Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem 442, 446, 449, 450, 452–454, 461, 467, 469–471, 565, 643
 Bethlen István 69, 70
 Bethlen János 198
 Bethlen Kata 115
 Bethlen Mihály 198
 Bethlen Miklós 194, 569
 Bethlendy, Andrew 111
 Bethlendy II., Andrew 111
 Béthune, Philippe de 469
 Biberauer, Richard 113
 Bibó István 655, 656
 Bien, E. 179, 187
 Biliński, Bronisław 424
 Bingham, Caroline 451
 Birnbaum, Marianna D. 268, 643
 Bíró Ferenc 355–359, 361–366, 490, 682, 683
 Bíró Pál, homoródszentmártoni 631
 Bíró Sámuel 469
 Bisterfeld, Johann Heinrich 191, 465
 Bisztray Gyula 656, 683
 Bitskey István 115, 256, 429, 644
 Black, Alexander 104
 Blackwood, Adam 447
 Blau Lajos 527
 Blazovich László 427
 Bleriot, Louis 66
 Bloch, Ernst 620
 Blüm, Elger 478
 Bocatius, Joannes 339, 341, 448, 451, 452, 475
 Boccaccio, Giovanni 116
 Bocalini, Traiano 482
 Bocskai[y] István 85, 447–450, 452, 454, 471
 Bod Péter 457, 461, 527, 528
 Bodin, Jean 447, 468, 482
 Bodnár György I, 58, 59, 62, 131, 270, 515, 676–679
 Bodnár Gyula 215
 Bodri Ferenc 264
 Bogáti Faza[el]kas Miklós 643
 Bohnen, Klaus 363
 Boileau, Nicolas 154, 305, 306
 Bojti Veres Gáspár 442, 469
 Bóka László 674
 Bókay Antal 163, 184, 187
 Boldizsár Iván 349
 Bolyai 249
 Bolygó János 450
 Bolyki János 453
 Bona, Giovanni 255
 Bonar, John 107
 Bonaventura, Szent 279
 Boncza Berta 236, 420–422
 Boncza Miklós 420, 423
 Bonfini, Antonio 462, 470, 481, 482, 642
 Bonifacius 274
 Bónis György 473
 Bonnar, Andrew Alexander 104
 Borbély Sándor 242
 Borbély Szilárd 485, 503
 Borecsa János 132
 Borges, Jorge Luis 264–266
 Bori Imre 117–122, 144, 345, 394, 662
 Bornemisza 448
 Bornemisza István 190

- Bornemisza Péter 586, 587, 589–593
 Boronkai Iván 642
 Borosnyai Was Elek 527, 528
 Borsa Gedeon 443
 Bory Lajos 11
 Borzák István 429
 Boschius, Jacobus 602
 Boskowitz, Prothasius 644
 Bossuet, Jacques Bénigne 276
 Botero, Giovanni 482
 Botka Ferenc 131, 353
 Bouhours, Dominique 601, 603
 Bovio, Carolo 599
 Bozóky Éva 237
 Bozsó Gábor 483
 Böbe I. Kunsági Mária Erzsébet
 Böhm, Daniel Joseph 311
 Bölöni György 507
 Bölöni Farkas Sándor 152, 631–636, 639, 640
 Brahe, Tycho 565
 Brahmer, Mieczysław 424
 Branca, Vittore 116, 424–426
 Brandy, Sam/uel/ I. Bandi Pap Sámuel
 Brassai Sámuel 631, 636
 Brecht, Bertolt 64–67
 Breidenbach, Heribert 611
 Breithaupt, Johann Friedrich 335
 Bresztovszky Ernő 23
 Bretán Miklós 421
 Bretter György 119
 Brewer, Samuel 338
 Briedl I. Beély Fidél József
 Brinkmann, Hennig 455
 Bródy Sándor 121, 329
 Broich, Ulrich 486
 Bruno, Giordano 116
 Brutus 493
 Buber, Martin 618, 626–628
 Bubryák Orsolya 343
 Buchanan, George 444, 446, 447
 Buck, August 597
 Bucsay Mihály 108
 Buczy Emil 146
 Budai V. István 191
 Budai II., Johannus 112
 Budai, John 112
 Buday Tibor 407, 408, 410–415
 Buday Tiborné Mosonyi Klára 407
 Buday Zoltán 412, 413
 Budenz József 681
 Bujdosó Alpár 682
 Bulganyin, Nyikolaj Alekszandrovics 417
 Bulwer-Lytton, Edward George 322, 387
 Bulyovszky Gyula 305
 Buska I. Buska-Török Johanna
 Buska-Török Johanna grófné 669
 Buzinkai Mihály 561
 Büchler Ignác 164
 Büky Béla 648
 Bürger, Christa 362
 Bürger, Peter 362
 Byron, George Gordon 305, 326, 330, 332, 334, 440, 507
 Caesar, Caius Julius 447, 536, 583
 Callimachus Experiens 426, 642
 Calveras, I. 603
 Calvin, Jean 453, 467, 567
 Camerarius, Joachim 601–603, 605
 Campanella, Tommaso 481, 482
 Canova, Antonio 153
 Capaccio, Giulio Cesare 599
 Capella, Martianus 579
 Carafa, Diomede 642
 Caraffa, Antonio 335, 479
 Carco, Francis 65
 Cardanus, Hieronymus (Girolamo Cardano) 597
 Carion, Johannes 455
 Carlyle, Gavin, Rev. 104, 106, 107
 Carrol, Lewis 26–28, 33
 Carter, David 418
 Cartesius I. Descartes
 Casaubon, Isaac 605
 Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius 272, 341
 Castelletti, Cristoforo 115
 Castiglione, Baldassare 427, 447, 459
 Catullus, Caius Valerius 84
 Caussin, Nicolas 482, 600, 603–606
 Ceausescu, Nicolae 684
 Celtis (Celtis), Conrad 429, 642
 Cennerné Wilhelmb Gizella 643
 Certeau, Michael de 64
 Cervantes Saavedra, Miguel de 264, 265
 Chalupka, Ján 658
 Champion, Pierre Honoré 64
 Charaire, Georges 349
 Charlett, Arthur 197
 Chateaubriand, François Auguste René 327, 440
 Chaulot, Paul 349
 Cherubini, Maria Luigi 326
 Chesterton, Gilbert Keith 80
 Chillingworth, William 565
 Cholnoky László 118, 120, 121, 392–398, 401, 403
 Cholnoky Viktor 118, 120, 392–403
 Cholnoky Viktor, ifj. 399
 Cholnoky-fivérek I. Cholnoky László és Cholnoky Viktor
 Chrysostomus I. János, Aranyszájú Szent
 Cicero, Marcus Tullius 274, 280, 288, 341, 446, 447, 458, 459, 572, 598, 601

- Cicognara, Leopoldo 148
 Claudel, Paul 80
 Clauren, Heinrich 387
 Clayton, Jay 486
 Clemens, Titus Flavius [Alexandrinus] 272
 Clements, Robert J. 595
 Clichtoveus, Jodochus 441
 Cocceius, Johannes 195, 525
 Cohn, Leopold 113
 Collingwood, Robin George 622
 Comenius, Johannes Amos 224, 571, 572, 578
 Cominaeus, Philippus (Commynes, Philippe de) 482
 Cons, Louis 65
 Contile, Luca 600, 601
 Cormenin, Louis Marie de La Haye, Vicomte de 15
 Cornelius Nepos 572
 Cornides Dániel 95–98
 Corrozet, Gilles 597
 Corvin János, herceg 642
 Cravelius, Adelarius 428
 Creuzer, Georg Friedrich 615
 Crijević, Ludvik I. Tubero, Ludovicus
 Croce, Benedetto 45
 Cromwell, Oliver 191, 481
 Cronensis, Paulus 426
 Cunningham, John George 111, 113
 Cushing, George Frederick 129
 Czahrowski, Adam 427
 Czakó Zsigmond 300, 312, 661
 Czenner Mihály 668, 669
 Czine Mihály 76
 Czóbel Ernő 15
 Czóbel Minka 665, 666
 Czuczor Gergely 303
 Czvittinger Dávid 335, 338

 Csák Máté 54, 55
 Csáky Imre 459
 Csáky István 457, 462
 Csanádi Imre 79
 Csanak Dóra 542
 Csanda Sándor 215
 Csányi Erzsébet 144
 Csapodi Csaba 641
 Császár Elemér 355, 381, 431, 436
 Császár Ferenc 299, 300, 305, 308, 309, 311, 674
 Császtvay Tünde 128, 132, 270
 Csatári J. Telegdy Kovách László
 Csatáry Ottó I. Telegdy Kovách László
 Csáth Géza 118, 120, 121, 393
 Csathó Kálmán 76
 Csáti Demeter 97, 98
 Csató Pál 131, 307, 377

 Csató Tamás 443
 Csehy József 146
 Cseke Péter 132
 Csengery Antal 15, 22, 199–202
 Csép Ibolya 235, 238, 242
 Cserei Miklós, nagyjaitai 146
 Cserépfalvi Imre 66
 Cserey Farkas, ifj. 149
 Csernátoni Csiky Lajos (Lewis) 108, 110, 112
 Csernátoni Csiky Lajos (Lewis), II. 111
 Csernus Sándor 642
 Csete István 279, 282, 285
 Csetri Lajos 156, 159–161, 282, 562, 651
 Csiky Gergely 668
 Csinszka I. Boncza Berta
 Csizmadia Andor 473
 Csizmadia, Lewis 112
 Csobán Endre 515
 Csokonai Lili I. Esterházy Péter
 Csokonai Vitéz Mihály 146, 154, 155, 158, 162, 238, 355, 356, 358, 362, 363, 365, 367, 489, 652, 653, 661, 663
 Csonka Ferenc 115, 451, 458
 Csorba Géza 421
 Csukás István 86
 Csulák, Sigismund 111
 Csulák II., Sigismund 112
 Csurka István 350
 Csúzy Zsigmond 273, 276, 278–282, 284–290
 Csűrös Miklós 125–128

 D. T. I. Dörgő Tibor
 D'Amerval, Eloi 284
 d'Aussigny, Thibaut 71
 Dalmases, C. de 603
 Dán Róbert 528
 Dante Alighieri 507, 615, 616
 Dapsy László (Ladislaus) 109, 110
 Dardanus I. Pompéry János
 Darmay Viktor 663
 Darwin, Charles Robert 103, 535
 Daudet, Alphonse Louis Marie 54
 Dávid, Szent 454, 469
 David, Jan 599
 Davida Leó 164
 Dávidházi Péter 127, 131, 270, 646
 Davila, Enrico Caterina 470
 Dawith, somogyi püspök 431
 Dayka Gábor 152, 153, 155, 158, 357, 358
 Deák Elek 226, 227
 Deák Ferenc 404
 Debreczeni Attila 356, 662
 Debreczeni, Johannes Campens 581
 Decsi Imre 184, 187
 Deé Nagy Anikó 97

- Dehmel 507
 Demeter István [Lajos] 634, 635, 640
 Demeter Júlia 103
 Demkó Kálmán 475
 Démoszthenész 280, 288
 Dénes Clarissza 53
 Dénes Szilárd 76
 Dénes Zsófia 674
 Déry Tibor 117, 118, 120, 131, 323, 344–353
 Descartes, René 137, 525, 567–572, 665
 Dési Márton 525
 Dési Nagy Sándor 486
 Dessewffy Emil, gr. 15, 19
 Dessewffy József, gr. 123
 Détári Ferenc 646
 Devecseri Gábor 86
 Di Francesco, Amedeo 115, 643
 Dialithus I. Gyöngyössi Árva Pál
 Dickens, Charles 54, 60, 322–324, 333
 Dienes 145
 Dienes András 262
 Dimler, G. Richard 598, 611
 Dio Cassius (Dion Cassius Cocceianus) 459
 Diósi Menyhért 420, 422
 Dióssyné Brüll Adél 675
 Diószegi S. Mihály 192
 Diószegi András 57, 345
 Dłużewski I. Nowak-Dłużewski, Juliusz
 Dobrossy István 304, 306
 Dóczy Jenő 421, 423
 Dollinger, Heinz 482
 P. Dombi Erzsébet 247
 Domokos Mátyás 85, 349
 Donászy Magda 39
 Donát Lajos, nagyjaitai 634
 Donatus, Aelius 577, 580, 586, 587, 589, 591
 Donatus, Alexander 598, 603, 608, 609
 Donizetti, Gaetano 137, 326
 Doureleau, Louis 284
 Dózsa György 327, 346, 619–621, 624, 675
 Döbrentey Gábor 123, 151, 152, 326, 631, 632
 Dömötör János (John) 109, 110
 Dömötör Sándor 68
 Dörgő Tibor 536, 541
 Draskovich János 442, 443, 457–460, 464, 484
 Dreitzel, Horst 475
 Drexel, Jeremias 611
 Drysdall, Denis L. 600
 Dsida Jenő 70, 132, 138
 Duchein, Michael 444
 Dufournet, Jean 65
 Dugonics András 95–98, 225, 284
 Dumas Alexander, id. 322
 Duncan, John 105, 106, 108, 110
 Durkó Mátyás 504
 Dury, John (Dureus) 191
 Dutka Ákos 241–243, 250, 674
 Dux, Adolf 295
 Dürner, Samuel 336, 478
 Dürrenmatt, Friedrich 323
 Ebert, Manfred 444, 447
 Eckhardt Sándor 451, 658
 Ecsedi Báthori István I. Báthory István, ecsedi
 Éder Zoltán 248
 Edersheim, Alfred Q. W. 104, 106, 107, 110
 Edvi Illés Gyula 527
 Edvi Illés Pál 527
 Ego [álnév] I. Fried Margit
 Egressy Gábor 296, 314, 315, 318, 319
 Egri(y) István 413–415
 Eisemann György 58, 59, 135
 Eisenhower, Dwight 416
 Eisenmenger, Johann Andreas 524, 528–530
 Ellinger János József 124
 Ember Pál [álnév] I. Erdélyi János
 Emőd Tamás 166, 241, 242
 Empson, William 29, 30, 46, 52
 Endrődi Sándor 237, 296, 299, 308, 309, 315, 319
 Ens, Caspar 455
 Enyedi György 581
 Enyedi István 525, 526, 569–571
 Eörsi István 143
 P. Eöry Vilma 135
 Eöttevényi Nagy Ferenc 306, 314
 Eötvös József 10, 12, 16, 19–22, 296, 301, 303,
 313, 315, 319, 327, 328, 389, 654–657
 Eperjessy Kálmán 466
 Erasmus, Desiderius 341, 447, 457, 458, 467, 468,
 576, 588
 Erath, Augustinus 601, 609
 Erdei Sándor 412
 T. Erdélyi Ilona 12, 199, 270, 293, 296, 307, 309,
 312, 681
 Erdélyi János 13, 14, 199, 293, 294, 296–305,
 307–316, 318, 319, 455
 Erdélyi Mihály 86
 Erdőbényei Mátyás 448
 Erdődy Edit 144, 263
 Erdődy László Ádám, gr. 644
 Erlesbeck Kamilla 420
 Érszegi Géza 466
 Erzsébet I. Stuart Erzsébet
 Esterházy Miklós 450
 Esterházy Péter 264–268, 323
 Étsy Emília Vilma (Rapaport Sámuelné) 165, 166,
 170, 177, 187, 188, 189
 Euanthius 587
 Euripidész 588, 589
 Ewing, William 105, 107, 108

- Fa, Stephanus 111
 Fábri Anna 399
 Fábri Péter 369
 Fábry Zoltán 69, 215
 Falk Miksa 654
 Fallenbüchl Zoltán 54
 Fallenbüchlné Ambrus Gizella 53, 60,
 Faludi Ferenc 204, 205, 209–213, 442, 443, 483,
 565
 Faludy György 65, 66, 70, 143
 Fánicsik, John 111
 Faragó József 683
 Faragó Kornélia 144
 Farbak István 404–406
 Farkas András 621, 626, 627
 Farkas József 526, 633, 634, 636, 638, 640
 Farkas László 424
 Fáy András 297–299, 323, 324, 378, 381
 Fazekas László 421
 Fazekas Mihály 355, 364, 365
 Fechner I. Vechner
 Fechner, Gustav Theodor 623
 Fegyverneki Haytó János 448
 Fehér Dezső 674
 Fehér Erzsébet 187
 Féja Géza 672
 Fejtő Ferenc 139, 140
 Fekete Gyula 412
 Feld Zsigmond 165
 Feldmann Sándor 167–169, 171, 184, 187
 Félegyházy József 282
 Felvinczi András 195
 Fényes Elek 436
 Fenyő István 9, 12–14, 22, 297, 298, 317, 487
 Fenyő Miksa 74, 75
 Ferdinánd, I., német-római császár, magyar király
 339
 Ferdinánd, II., német-római császár, magyar király
 452, 469–471
 Ferdinánd, III., német-római császár, magyar
 király 336, 443, 469, 470, 482
 Ferdinánd, V., magyar király [I. Ferdinánd osztrák
 császár] 20
 Ferenc, Assisi Szent 37, 502
 Ferenc Ferdinánd, főherceg 48, 50
 Ferenczi László 263, 270
 Ferenczi Sándor 187, 534
 Ferenczi Zoltán 209
 Ferenczy Kálmán 394
 Ferguson, Adam 104
 Ferro D'Rotarij, Giovanni 598, 605, 608
 Fetscher, Iring 445
 Feuillet, Octave 322
 Févre, Justinus 595
 Ficino, Marsilio 573
 Ficzy Dénes 54, 62
 Filiczki János 455
 Finta Károly 313
 Fischer, Daniel 337
 Flaneur I. Ambrus Zoltán
 Flaubert, Gustave 56, 58, 326
 Fleischhacker, Georgius 475
 Florescu, Vasile 271, 277
 Florus, Lucius Annaeus 456
 Fludd, Robert 461
 Fodor András 126
 Fogarasi János 330, 367
 Follain, Jean 349
 Fónagy Iván 367
 Fónod Zoltán 214–216
 Forgách Ferenc 115
 Forgách Zsigmond 450
 Fortius, Joachim 567
 Fosztó Ferenc 204
 Fowler, Roger 326
 Foxe, John 643
 Földesi Béla 224–226
 Földessy Gyula 615, 617, 626–628
 Földi János 367, 370
 Fraknói [Frankl] Vilmos 450
 Frangepán Gergely 428, 429
 Frankenburg Adolf 293, 294, 297, 299–301, 304,
 309, 310, 312, 314, 315, 319
 Frankenburg 330, 379, 390
 Fráter György 643
 Fráter Iván 415
 Fráter Zoltán 239, 247
 Frenyó Lajos [Kövényi] 337, 472, 473, 478, 479
 Fréron, Élie Catherine 156
 Freud, Sigmund 168, 171, 173, 174, 180, 182, 184,
 185, 187, 189
 Fridel, Johannes 572
 Friebeisz István 201
 Fried István 123, 131, 157, 263, 264, 355, 489,
 657–659
 Fried Margit 401
 Frigyes, III., német-római császár 470
 Frigyes, V., pfalzi választófejedelem 447
 Frischlin, Philipp Nikodemus 588
 Frölich, David 481, 482
 Frye, Northrop 325
 Furkó Zoltán 263
 Fülöp Lajos 247
 Fülöp László 504, 509, 510, 513, 520, 521
 Püst Milán 73, 74, 84, 118–120, 251, 533
 G. G. I. Gángó Gábor
 Gaal József 322, 323, 377–384, 386–391
 Gábor Éva 619, 628
 Gábor Ignác 367

- Gábor István 420
 Gabriel, Astrik L. 114
 Gadamer, Hans-Georg 129, 617, 628
 Gál István 612, 614–616, 618, 628
 Galamb Sándor 53, 54
 Sz. Galántai Erzsébet 427
 Gáldi László 241, 367, 373
 Galenus 565
 Galeotto, Marzio 642
 Gáli József 416
 Gáll Bernardinus 273, 284
 Gálos Rezső 358, 359, 486
 Galsai Pongrác 394
 Gámán Béla 164
 Gángó Gábor 451, 471, 664, 666
 Garai Gábor 375
 Garay János 295, 298, 304, 307, 311, 314, 315,
 370, 384, 390
 Garázda Péter 642
 Garber, Jörn 478
 Garber, Klaus 478
 Gárdonyi Géza 7
 Garine, Eugen 424
 Gartner Pál 167, 184, 187
 Gáspár Endre 50,
 Gautier, Théophile 302
 Gazdag Erzsé 86
 Gellért, Szent 681
 Gellert, Christian Fürchtegott 152
 Gellért Oszkár 347
 Gellius, Aulus 289, 579
 Gentillet, Innocent [Antimachiavellus] 455
 George, Stefan 542
 Geréb László 642
 Gergely, IV., római pápa 224
 Gergely, Nagy Szent 224, 272, 280, 282, 289
 Gergyé László 122, 123, 145, 162
 Gerics József 467
 Gerold László 131, 144, 654, 659–662
 Gessner, Salomon 359, 360
 Géza, magyar fejedelem 645
 Gidófalvi Csulak István (Stephanus) 191
 Gidófalvi János 191
 Gieysztor, Aleksander 114
 Gilbert, Katherine Everett 508
 Gilson, Etienne 271
 Giovio, Paolo 482, 599, 604–608
 Giraud, Yves 596
 Glatz Ferenc 467
 Gleim, Johann Wilhelm Ludwig 363
 Goethe, Johann Wolfgang von 2, 47, 74, 145, 149,
 150, 152, 173, 309, 318, 356, 360, 363, 440,
 517, 542, 615
 Gogol, Nyikolaj Vasziljevics 322, 323, 333
 Goldziher Ignác 525, 626
 Gombáné Lábos Olga 565
 Gombási István 271
 Gombrich, Ernst 573
 Goncourt, Edmond Louis Antoine Huot de 59
 Goncourt, Jules Alfred Huot de 59
 Górnicki, Łukasz 427
 Gottsched, Johann Christoph 152
 Gozdsdu Elek 126, 127
 Göbl-Gáldi László 249
 Gömbös Gyula 409
 Gömöri György 103, 190, 192–196, 198, 643
 Gömöri Jenő 399
 Gönczy János 420
 Göröcsöni Ambrus 643
 Görgei, Pál [Paulus] 192
 Görgey Artúr 325
 Görgey Gábor 350
 Görög Sándor 187
 Görömbei András 215, 216, 345, 347, 353, 647
 Grabes, Herbert 441
 Graciotti, Sante 116, 424–426
 Graff, Andreas 582, 583
 Gragger Róbert 478
 Gramond, Gabriel Barthélemy de (Gabriel Barthe-
 lomeus Gramondus) 470, 482
 Graser, Andreas 224
 Gratner Pál 188
 Greff, Joachim 593
 Greguss Ágost 305, 367
 Grétsy László 240
 Grillparzer, Franz 659
 Grotius, Hugo 468
 Gruber Antal 95–98
 Gryphius, Andreas 477, 478, 604
 Grzimek 28
 Guarino da Verona (Ferrara) 425, 644
 Guevara, Antonio 442, 443, 447, 457–461, 463,
 464, 467, 469, 484
 Guicciardini, Francesco 469, 482
 Guillevic, Eugéne 349
 Gulner Gyula 406
 Gulya, Georg 112
 Gulyás István 673
 Gulyás József 512
 Gulyás Klára 350
 Gulyás Pál 396, 507, 509, 519
 Gunda Béla 76
 Gunst Péter 443
 Gutth Dániel 337
 Gutzkow, Karl 14
 Guzmics Izidor László 124
 Gvadányi János 152, 323, 324, 360, 382, 435, 436
 Gyalogi János 279, 282
 Gyárfás István 462

- Gyarmathi István 190
 Gyenis Vilmos 569
 Gyergyai Albert 62, 326, 327
 Cs. Gyimesi Éva 128, 132, 133
 Gyökössy Endre 512
 Gyömrői Edit 143, 179, 185, 186
 Gyöngyösi András 194
 Gyöngyösi János 155, 323
 Gyöngyössi Árva Pál 197
 Györfly György 467
 Györfly István 76
 Györfly Miklós 9–13, 15, 666–671
 György, Szent 463
 György Lajos 524
 Győri János 235, 237–239
 Gyulai Pál 54, 60, 77, 79–81, 199, 294, 316, 317,
 323, 324, 329, 332, 333, 654, 656, 671–674
 Gyurmán Adolf 310
 Gyurói Nagy Lajos 421
- Habermas, Jürgen 362, 617, 628
 Hackel Anna 469
 Hadot, Petrus [Pierre] 441
 Hadrianus, Publius Aelius, római császár 456
 Hadrovics László 648–651, 658
 Hagendorff, Christoph 589
 Hajdú Péter 483
 Hajnal Richárd 189
 Halász Gábor 9, 13, 76, 617, 625
 Halászy József 305
 Halici Mihály 138
 Haller Sándor 225
 Haller Sándorné 225
 Hamar, Andrew 112
 Hamar, Stephen 113
 Handke, Peter 266
 Hangay Zoltán 449
 Hankiss János 358
 Hannulik János Krizosztóm 357
 Hanuy Ferenc 471
 Hargittay Emil 131, 335, 337, 431, 441, 457, 471,
 484, 527
 Harkai Vass Éva 144
 Harmat Pál 168, 171 187
 Harms, Wolfgang 603
 Harper, Antony J. 600
 Harrauer, Christine 643
 Harsányi Kálmán 81
 Harsányi Lajos 80
 Harsdörffer, Philipp 474
 Hart, Bret 54
 Hartlib 191
 Határ Győző 131
 Hatvány Lajos 142, 175, 423
 Hausner Gábor 455
- Havasréti József 612
 Háry Gyula 412
 Hay, Louis 543
 Hazucha Ferenc 297, 300, 301, 306, 309–314
 Heckenast Gusztáv 123
 Hegedűs Géza 367, 373
 Hegedűs Nándor 674
 Hegedűs Sándor 666, 667
 Hegedűs Sándor, ifj. 667
 Hegel, Georg Wilhelm Friedrich 268, 296, 298,
 303
 Heidegger, Martin 8, 664
 Heidfeld, Johannes 527
 Heimersheim I. Trapp, Petrus
 Heincz (Heintz) Hugó 404–406
 Heine, Heinrich 14, 330, 507
 Heinrich Gusztáv 591, 592
 Hejnic, Josef 643
 Heliser József 95, 96, 98
 Helmeczy Mihály 152
 Heltai János 453, 454, 478
 Henkel, Arthur 600
 Henrik I. Stuart Henrik
 Henszlmann Imre 202, 293, 298, 299, 301–303,
 306, 309–316, 318, 319
 Herczeg Ferenc 7
 Herder, Johann Gottfried von 160, 311, 314
 Heredia, José Mariá de 249
 Herepei János 452, 460, 462, 467, 483, 526
 Hermann Imre 171, 182, 187
 Hermányi Dienes József 524–532
 Hermányi Dienes Péter 524–526
 Hermányi Dienes Ráchel 526
 Hermész Triszmeasztosz 461, 576
 Hervay Ferenc 443
 Hessels, J. H. 193
 Hidvégi Mikó Ferenc 449, 450
 Hilarius, Szent 457, 461, 527
 Himfy I. Kisfaludy Sándor
 Hippokratész 565, 575
 Hirsch Gyula 420
 Hitler, Adolf 517
 Hněvkovský, Šebestián 362
 Hobsbawm, Eric John 619, 628
 Hoffman, Ernst Theodor Amadäus 397
 Holics Eugénia 74, 75
 Holl Béla 252–256, 441, 645
 Hollay 407
 Holló Márton [Marc] 435
 Homérosz 32, 36, 160, 280, 341, 436, 459
 Homonnai Drugeth Bálint 448–451,
 Homonnai Drugeth Bálint, ifj. 449
 Homonnai Drugeth György 450, 451
 Homonnai Drugeth István 448–452
 Homonnai Drugeth János 282

- Honterus, Johannes 578
 Hopp Lajos 260, 427
 Hoppál Mihály 224
 Horatius 136, 137, 161, 162, 305, 306, 447, 542
 Horkay László 312
 Hormayr, Joseph von 659
 Horn Emil 671
 Hornyik Miklós 78
 Horvát István 293
 Horváth András 483
 Horváth Edit 63
 Horváth István 11, 97, 98
 Horváth Iván 98, 163, 185, 187, 189
 Horváth János 7, 8, 125, 322, 355, 367, 467, 487, 499, 522, 627, 629, 662
 Horváth János ifj. 95
 Horváth Károly 9, 11, 74, 77, 439, 440, 682
 Horváth Márton 409
 Horváth Mihály 654, 657
 Horváth Zoltán 654
 Hölderlin, Johann Christian Friedrich 633
 Hörsik Richárd 104, 112
 Hörk József 337, 338, 477, 479
 Hrabal, Bohumil 323
 Hroch, Miroslav 361
 Hruz Mária 262
 Hubai Miklós 156
 H. Hubert Gabriella 646
 Hubert Ildikó 95, 131
 Hugó Károly 314, 318
 Hugo, Victor 296, 322, 323, 325, 334, 509, 661
 Hugo de Saint-Victor, kardinális 273
 Huizinga, Johan 622
 Hume, David 158
 Hunfalvy Pál 305, 681
 Huntley, Justin I. MacCarthy, Justin
 Hunyadi, Andreas 195
 Hunyadi János 435
 Hunyadi Mátyás I. I. Mátyás, magyar király
 Husz János 649
 Huszti József 642
 Hyde, Thomas 198
 – I – 306
 Ibsen, Henrik 173, 507
 Ignác, Loyolai Szent 288, 595, 603
 Ignác, Szent 288
 Ilkuszi Márton 425
 Illés László 131, 141
 Illés Sándor 407
 Illésházy István 449
 Illyés András 272, 273, 277, 278, 284, 286
 Illyés Gyula 71, 80, 84, 85, 127, 139, 235, 239, 344, 346, 347, 349, 350, 353, 395, 409, 416
 Illyés István 276, 279
 Illyés Mária (Ika) 350
 Ilosvai Selymes Péter 128
 Imre László 60, 62, 128, 321, 330, 333, 334, 504, 505, 519
 Imre Mihály 456, 682
 Ináncsi Pap Gábor 527
 Indig Ottó 674
 Intze (Incze) Mihály, nagyjaitai 634, 635
 Ioannes Albertus 579
 Irányi József 654, 657
 Isac, Emil 139
 Istenes József 263
 István, Szent, magyar király 255, 280, 441, 453, 464, 466, 467, 471, 618
 Istvánffy Éva 460
 Iszokratész 305, 447
 Iványi Béla 339
 J. C. D. I. Debreczeni, Johannes Campens
 Jablonczay János 196
 Jády Ferenc 163, 184, 187
 Jakab I., angol király (VI. Jakab skót király) 441, 443–448, 450, 451, 455, 466, 482, 484
 Jakab Elek 122, 632, 634–636
 Jákó Elemér 421
 Jakó Zsigmond 198, 525
 Jakob, ibn Chaviv 528
 Jakobson, Roman Oszipovics 437
 Jakus Lajos 261, 263
 James, William 623
 Jancsó Béla 132
 Jancsó Elemér 355, 632, 636
 Jancsó Miklós 164
 Janka I. Holics Eugénia
 Janke, Otto 667, 668, 670
 Jankovich Ferenc 86
 Jankovich Miklós 210, 680
 Jankovics József 114, 198, 264, 268, 270, 429, 459, 562, 641, 644, 646, 681
 Jankovits László 682
 János, Aranyszájú Szent 272, 283, 565
 János, Keresztelő Szent 275–278, 286, 288–290, 292
 Jánosi Béla 301, 302
 Jánosi, Gabriel 110
 Janus Pannonius 115, 425, 426, 428, 442, 563, 643, 644
 Japhne, Samuel 528
 Jastrzębska, Jolanta 131, 269
 Jászay Magda 642
 Jászberényi [P.] Pál 192, 578, 582
 Jászi Oszkár 142, 655–657
 Jauner, Franz von 668
 Jean Paul 202, 306, 310, 311, 313, 314, 330, 332
 Jékely Zoltán 87

- Jékely I. Áprily Lajos
Jeromos, Szent 276, 279, 288, 291
John of Salisbury, Chartres püspöke 441
Jókai Károly 666
Jókai Mór 6, 118–120, 131, 135–137, 299, 307, 315, 316, 318, 319, 322–326, 328, 331, 333, 334, 380, 391, 662, 666–671, 683
Jókay Eszter I. Vály Ferencné
Jókay Jolán 667
Sz. Jónás Ilona 454
Jones, Inigo 451
Jones, Richard Foster 565
Jones-Davies, M. T. 596
Jósika Miklós 306, 307, 311, 313, 322, 326, 328, 329, 381, 391
Jouvancy, Joseph 602
Joyce, James 48, 50, 266, 267
Józsa T. István 132
József, főherceg 105, 106
József Attila 3, 7, 32, 33, 35–37, 39, 40, 43, 45–47, 49, 52, 64, 66–72, 78, 79, 88, 119, 138, 140, 141, 143, 163, 166, 169, 170, 172, 174–179, 181–189, 235, 344, 370, 406, 513, 630
József Jolán 67, 163, 177, 187
Jöcher, Christian Gottlieb 474
Jöns, Dieter Walter 604
Juhász Erzsébet 144
Juhász Ferenc 130, 270, 347, 676–679
Juhász Géza 507, 509
Juhász Gyula 66, 67, 88, 138, 166–169, 173, 176, 187, 188, 235, 238, 239, 241, 243–248, 250, 251
Juhász István 525
Juhász Kálmán 255
Juhász László 466
Julow Viktor 355, 356, 364
Junjussi I. Gyöngyösi András
Jurany, Gustavus 111
Justh Zsigmond 7, 118, 120, 121
Juvenalis 341, 444
- K. É. I. Katona Éva
Kabán Annamária 132
Kabdebó Lóránt 521, 542, 549
Kádár Endre 424
Kádár János 417, 645
Kádár Judit 671
Kafka, Franz 121, 177, 188
Kaiser, Bruno 177
Kaiser, Marianne 472
Kájoni János 254
Kákossy László 134
Káldi György 271–274, 276–278, 281, 283, 286, 580
Káldos János 115
- Kálmán József 69
Kálnoky László 126
Kálvin I. Calvin, Jean
Kamarás Béla 11
Kamondy László 350
Kant, Immanuel 302, 312
Kapitánffy István 441
Kappanyos András 23, 52, 144
Kaprinai István 210
Karácsony Benő 132
Karácsony Sándor 617
Karády Éva 629
Karády(i) Zsolt 132, 239
Karafiáth Judit 143, 270
Kardos Albert 515
Kardos József 467
Kardos László 250
Kardos Pál 518
Kardos Tibor 429, 590
Karinthy Frigyes 24, 26, 80, 81, 184, 533–541
Kármán József 359, 363, 364, 377
Károli Gáspár 622
Károly, angol király 455, 458
Károly V., német császár 457, 459, 466, 482
Károly IX., svéd király 338
Károlyi Amy 86
Károlyi Gyula, gr. 69
Károlyi Péter 581, 582
Károlyi Sándor 225
Karthauzi Névtelen 292
Kassai György 349
Kassák Lajos 87
Kátai Mihály 448
Katona Éva 345
Katona Gergely 130
Katona József 238, 375, 659, 683
Katona Lajos 680
Katona Tamás 463
Katz, Jakob 524
Kazai Magdolna 168, 187
Kazimir Károly 661
Kazinczy Ferenc 14, 84, 122–125, 131, 145–162, 297, 355, 359, 377, 382, 487, 496, 631, 652, 653, 662, 671
Kazinczy Gábor 12–14, 122–124, 199, 315
Kazinczyné I. Török Zsófia
Kázmér, lengyel királyfi 425
Keckermannus, Bartholomaeus 455, 462, 567
Kecskeméti Alexis János 565
Kecskeméti C. János 573
Kecskeméti, Franciscus 111
Kecskeméti Gábor 462, 561, 572, 681, 682
Kecskeméti Máté 190, 191
Kecskeméti Sámuel 227, 230–233
Kecskés András 367, 577

- Kecskés Pál 572
 Keith, Alexander 104, 105
 Kelemen, VII., római pápa 531
 Kelemen Béni 632–635, 639, 640
 Kelemen Didák 271, 273, 282–284, 289, 291
 Kelevéz Ágnes 683
 Kelmenfy László I. Hazucha Ferenc
 Kemény Gábor 215
 Kemény János 194, 569
 Kemény Zsigmond 54, 199–201, 270, 306, 322,
 323, 325, 326, 328, 329, 331, 662, 673
 Kénosi Tözsér János 115
 Kenyeres Zoltán 58, 129, 617, 629
 Képes Géza 412
 Kerescényi Dezső 460
 Kerényi Ferenc 10, 12–14, 263, 308, 358, 654,
 662, 682
 Kerényi Károly 616, 629
 Kereskényi Sándor 132
 Keresszegi Hermann István 574
 Keresztúri [G.] Bálint 193
 Keresztury Dezső 127, 661
 Keresztury József 22
 Keresztury Mária 302
 Kerpeli Jenő 125
 Kerr, Alfred 64–66
 Kertvélyesi János 448
 Keserű András 103
 Keserű Bálint 116, 452, 563, 564
 Keserűi Dajka János 442, 469
 Keve, magyar herceg 341
 Kézai Simon [álnév] I. Pásztor József
 Kézai Simon 188
 Kibédi Varga Sándor 646
 Kiesel, Helmut 457–459
 Kilián István 682
 Kincses Katalin 430, 431
 Király István 239, 241, 441, 443, 474, 619, 620,
 623, 625, 629, 630, 683
 Király Péter 646
 Kircher, Athanasius 116
 Kis Imre 465
 Kis János 125, 145, 146, 148, 150–152, 305
 Kisfaludy Károly 304, 308, 323, 324, 377, 378,
 382, 384, 662
 Kisfaludy Sándor 131, 146, 153, 158, 296, 326,
 364, 485–490, 492–503
 Kispéter András 247
 Kiss Áron 105, 106, 108, 109
 Kiss Ferenc 184, 247, 517, 518
 Kiss Gábor 135, 136
 Kiss Irén 131
 Kiss József 237, 262, 296, 507
 Kiss József Mihály 398
 B. Kiss Kálmán 262
 Kiss Tamás 515
 Kisvárdai Lázár János 193
 Klaniczay Gábor 459, 624, 629
 Klaniczay Tibor 114, 116, 117, 335, 424, 429,
 438, 442, 443, 455, 468–471, 526, 562, 563,
 626, 629, 641, 642, 683
 Klausner, Theodor 441
 Klein János 337
 Klein, Robert 596
 Kleineke, Wilhelm 441, 444–447
 Klimó György 254
 Klopstock, Friedrich Gottlieb 149, 150
 Knapp Éva 595, 611, 682
 Knauth, Franz 475
 Knight, Rev. G. A. F. 109
 Knox, John 444, 446
 Kóbor Tamás 58
 Kochanowski, Jan 426
 Kócsi, Daniel 112
 Kócsi II., Daniel 112
 Kocziszky Éva 616, 629
 Koczkás Sándor 131, 519
 Koczogh András 673
 Kodály Zoltán 83, 85–87, 653
 Kodolányi János 544
 Koenig, Rudolf 108
 Kohut Sándor 527
 Kókay György 293
 Kolozsvári István 196, 525
 Kolozsvári-Grandpierre Emil 77
 Koltay-Kastner Jenő 595
 Komáromi György 448
 Komáromi K. András [Andreas Komarius] 194
 Komáromy András 449
 Komáromy, Lewis 110
 Komjáthy Jenő 133–135, 242, 239, 665, 666, 672
 Komlós Aladár 133, 242, 533, 615, 629, 672
 Komlóssy Gyöngyi 483
 Komlovszki Tibor 443, 458–460, 464, 621, 629
 G. Komoróczy Emőke 682
 Komoróczy Géza 617, 629
 Koncz József 97
 Kondor Béla 349
 Konečný, Lubomir 604
 Konrád György 131
 Kónya Lajos 347
 Kormos István 348
 Koroc I. Szepsi Koroc György
 Kórodi Bedő Dániel 582
 Korompay Bertalan 680, 681
 Korompay H. János 202, 293, 319, 657
 Kortsák Jenő 424
 Kós Károly 420, 422
 Kósa Ferenc 349, 350
 Kósa László 515, 644

- Kosáry Domokos 357, 407, 659
 Koselleck, Reinhart 363
 Kossuth Lajos 9, 10, 15, 16, 19, 336, 478
 Kosztolányi Sándor 275, 282, 286
 Kosztolányi Dezső 26, 40, 43, 44, 59, 79, 85, 118,
 166, 235, 238, 239, 249–251, 266, 270, 323,
 370, 374, 516, 536, 625, 629
 Kótyuk István 646, 648
 Kutzbeue, August Friedrich 378, 387
 Kova Albert 612, 621, 622, 629
 Kovács Béla 416
 Kovács Dezső 241
 Kovács Kálmán 473
 Kovács László 113
 Kovács Pál 332, 670
 V. Kovács Sándor 335, 441, 449
 Kovács Sándor Iván 271, 454, 455, 469
 Kovacsóczy Farkas 441, 442, 468
 Kovalovszky Miklós 419–421, 424, 675
 Kováts Ágoston 282, 286
 Kozma Dezső 131, 139
 Kozma Gergely 159
 Kozma Sándor 671
 Kozoca Sándor Géza 132
 Kőhalmi Béla 397
 Kölcsey Ferenc 16, 20, 123, 131, 204, 312, 377,
 440, 485–487, 490, 493–495, 497, 498, 502,
 503, 652, 653
 Kölcsey Sándor 515
 Königsberg (Khinigspberg) 431
 Köpeczi Balázs 196
 Köpeczi Bálint 194
 Köpeczi Béla 256–260, 442
 Kőrmöczi József, nagyjaitai 633–635, 639, 640
 Kőrösi Csoma Sándor 238
 Körtvélyesi János 448
 Kőszeghy Péter 98, 115, 270, 456, 458, 461
 Kővári Aladár 335, 472
 Kővényi F. Lajos 335–338
 Kővér Lajos 201
 Krasztev Péter 270, 612, 629
 Krause, Gerhard 441
 Kristeller, Paul Oscar 114
 Kristeva, Julia 623, 629
 Kriza János 635, 683
 Krompecher I. Korompay Bertalan
 Krúdy Gyula 118, 121, 424
 Krug, Wilhelm Traugott 298
 Krzyżanowski, Julian 424
 Kuechen, Ulla-Britta 603
 Kuhn, Adam 104
 Kuhn, Helmut 508
 Kulcsár Adorján 671
 Kulc[t]sár György 565
 Kulcsár István 184
 Kulcsár Péter 115, 429, 454, 469, 643
 Kulcsár Szabó Ernő 263, 333, 521
 Kulcsár-Szabó Zoltán 133
 Kuncz Aladár 239
 Kunsági Mária Erzsébet [Déry Tiborné, Böbe]
 348–350
 Kunvári Bella 174
 Kurcz Ágnes 466
 Kushner, Eva 116
 Kuthy Lajos 306, 307, 322, 329, 334
 Kuti István 406
 Kübler-Ross, Elisabeth 94
 Kühár Flóris 282
 Kühmann, Wilhelm 478
 Küküllői János 441
 Kvitovszky Ignác 337

 L. L. I. Lakner Lajos
 L'Abbé, Pierre 599, 601, 606, 608, 609
 Labourt, Jérôme 291
 Lackner, Christoph 593, 594
 Lactantius, Lucius Caelius Firmianus 341
 Lácza József 155
 Laczkó Géza 65, 240, 614, 629
 Laczkó Krisztina 483
 Ladányi Sándor 112
 Ladiver Illés 472, 477, 481
 Lafayette, Madame de 326
 Lajos, II., magyar király 435, 441
 Lajos, IX., francia király 470
 Lakatos István 77, 78, 81
 Lakner Lajos 504, 508, 522
 Lamennais, Félicité Robert de 14
 Lämmert, Eberhard 506
 Lamormain, Wilhelm 443, 469–471
 Landerer Lajos 330
 Landovics István 276
 Landskron, Marcus Marci de 573
 Láng Éva 373
 Láng József 629
 Lange, Klaus-Peter 598
 Langferner Dániel 337
 Lapide, Cornelius a 482
 Laskai Csókás Péter 646
 Laskai János 453, 467, 471
 Lasocki, Mikołaj 425
 László, Szent 469
 László V., magyar király 339
 László Ferenc, jakabfalvi 634
 László Gyula 262
 László Zsigmond 367
 Lasztókay László 336, 337, 479
 Latkóczy Miklós 475, 478
 Lator László 42
 Latzkovits Miklós 586, 682

- Laube, Heinrich 668
 Lauka Gusztáv 330, 378
 Lázár György 566
 Lázár János, gyalakutai, gr. (Johannes Lázár de Gyalakuta) 96–98
 Lázár László, gr. 635
 Le Goff, Jacques 64
 Le Jay, Gabriel François 602
 Lechner Károly 165
 Leconte de Lisle, Charles Marie René 249
 Léda I. Dióssyné Brüll Adél
 Leeuwen, Henry G. van 565
 Légrády Imre 394
 Légrády Ottó 394
 Lénárt, egri püspök 253
 Lengyel András 163, 183, 188, 189
 Lengyel Balázs 78, 79, 81, 82, 263, 420
 Lengyel Dénes 683
 Lengyel Géza 674
 Lengyel József 353
 Leopold I. Lipót, I.
 Lépes Bálint 115, 276, 277
 Lermontov, Mihail Jurjevics 238
 Lessing, Gotthold Ephraim 145, 148, 359
 Lessius, Leonardus 450
 Lesznai Anna 142
 Leusden, Johannes 525
 Lévy József 199, 332, 672
 Lévy, Lewis 111
 Lévy, Calmann 669
 Libera, Zdzisław 424
 Linari, Lina 45
 Ling Yutang 416
 Lipót, I., császár 191–193, 337, 338, 343, 443, 475, 477–479, 483
 Lipsius, Justus Hermann 341, 446, 447, 455, 467, 468, 470, 476, 479–482, 502
 Liszkai Pap András (Andreas Liszkai) 194
 Lisznyay Damó Kálmán 304
 Litván György 142
 Livius 341, 447
 Loach, Judi 601, 604
 Lobkowitz Poppel Éva 430
 Lobovics (Labovics) 634, 640
 Locke, John 360
 Lombroso, Cesare 238
 Lomonoszov, Mihail Vasziljevics 360
 Longinus, Cassius 305
 Longnon 64
 Lónyay Menyhért 9–12
 Loshoncy, Ladislaus 110
 Losonczi Farkas János (Johannes Losonczy) 192
 Lósy Imre 282
 Lotman, Jurij Mihajlovics 330, 332
 Lottini, Giovanni Francesco 469
 Lotz János 369
 Lovass Gyula 393
 Lovrich Gizella 53, 54
 Lowe, Hudson, Sir 203
 Lőfi Elek 633, 634, 638, 640
 Lőfi János 633
 Lőfi Jánosné 633, 638
 Lőfi Sándor 634, 638, 640
 Lőrinczy Huba 54, 60, 122
 Löw, Jan 336
 Löw (Leo), Johanna Erzsébet 335
 Löwi Árpád 65
 Löwin, Johanna Elisabeth I. Westonia, Johanna Elisabetha
 Löwy, Michael 620, 629
 Lu Hszün 70
 Lubelczyk, Jakub 115
 Luby Margit, benedekfalvi 420
 Luckmann, Thomas 508
 Ludányi Mária 115
 Lugosi Döme 187
 Lugossy József 528
 Lukács, Szent 289
 Lukács György 55, 56, 61, 63, 119, 142, 143, 439, 614, 616, 620, 629, 656
 Lukács Hugó 165
 Lukácsi, Emerik 113
 Lukácsy Sándor 271, 292, 295, 493, 495, 500, 671, 682
 Luther, Martin 463, 477
 MacCarthy, Justin 65
 Machiavelli, Niccolò 447, 455, 459, 468, 470, 480, 482
 Macmillan, Harold 416
 Macrobius, Theodosius 643
 Madách Aladár 134
 Madách Imre 9–22, 76, 77, 84, 139, 173, 329, 440, 533–540, 659–662
 Madai Gyula 512, 516
 Madarász Márton 562
 Madas Edit 651
 Maeterlinck, Maurice 399
 Mágóchy Ferenc 448, 450, 451
 Magris, Claudio 658
 Magyar László 165–168, 188
 Magyar Tünde 483
 Magyar István 281, 463
 Magyary-Kossa Gyula 337, 473, 478
 Maiolo, Simone 482
 Majláth János, gr. 659
 Major Tamás 410, 413
 Majsai Károly 263
 Május [álnév] I. Ambrus Zoltán
 Makai Ödön 177

Makay Miklós 421
 Makkai László 449, 463, 469
 Makkai Sándor 132
 Maksai Öse Péter 190
 Malomfalvay Gergely 502
 Malomvizi Kendeffi János 569
 Mandrou, Robert 258
 Mann, Thomas 323
 Mannheim Károly 614, 619, 620, 629
 Márai Sándor 65, 83, 263, 264, 395
 Marcus Aurelius 457–459, 463, 464, 469
 Marečková, Marie 475, 477
 Márffy Ödön 421
 Margócsy István 574
 Margócsy Klára 131
 Margolin, Jean-Claude 116, 641
 Mária Dorottya, főhercegné 105
 Mária Terézia, magyar királynő 435, 658
 Mariana, Juan de 468
 Márk, Szent 289
 Mark, Francis 110
 Mark II., Francis 110
 Márki Sándor 258
 Markó Béla 374
 Márkus Dezső 336
 Márkus László 443
 Marót Károly 613, 615, 617, 626, 629
 Marsh, Richard 398
 Martin, Marc 72
 Martinkó András 438
 Márton Áron 684
 Martonfalvi Tóth György 561, 567, 568
 Martyn Ferenc 653
 Marullus 455
 Masen, Jakob 482, 598, 603–609
 Máté, Szent 289
 Máthé Eleonóra (Éliás, Éli) 421
 Máthé József 235, 236
 Mathieu, Pierre 468, 469, 482
 Mátyás I., magyar király 425, 428, 442, 451, 453, 462, 468–471, 641–644, 646
 Maupassant, Henry René Albert Guy de 62
 Maximilian 343
 Mazarin, Jules, bñboros 601
 McCheyne, Robert Murray 104
 Mécs László 371, 375
 Medgyesi Pál 190, 561, 565, 575
 Mednyánszky János 659
 Megyery Zsigmond 469
 Meier, Christel 455
 Melanchthon, Philipp 455, 578–582, 589
 Menenius, Agrippa 476
 Menestrier, Claude-François 596, 601, 604–608
 Méray Tibor 347
 Merényi Oszkár 84
 Merian, Matthäus, ifj. 600
 Mérleg [álnév] I. Salamon Ferenc 202
 G. Merva Mária 493
 Merwaldt Erzsébet 337
 Mészáros István 224, 477
 Mészöly Dezső 70, 71, 661
 Mészöly Miklós 28, 49, 144, 646
 Meyer, Conrad Ferdinand 542
 Meyerbeere, Giacomo 326
 Mezei József 126
 Mezei Márta 124, 131, 150, 355
 Mezőlaki János 195
 Mezősi Károly 261, 262
 Michałowska, T. 426
 Michelangelo, Buonarotti 536
 Mickiewicz, Adam Bernard 14
 Miedema, Hessel 597
 Mihál 471
 Mihály, Szent 277
 Miklós Andor 75
 Miklós Dániel 405
 Miklós, Géza 113
 Miklós Tamás 177, 188
 Mikó Imre 449
 Mikolai Hegedűs János 563
 Miksa, bajor választófejedelem 482
 Mikszáth Kálmán 6, 54, 119, 120, 126, 127, 323, 380, 391, 404–406, 519, 654, 656, 667
 Mill, John Stuart 654, 655
 Miller Jakab Ferdinánd 205
 Milne, Alan Alexander 26, 28,
 Miłosz, Czesław 612
 Milotai Nyilas István 442, 451, 454, 469
 Milton, John 196, 440, 574
 Mindszenti, Emeric 112
 Minoes, Claudius (Claude Mignaut) 597, 598, 601, 603, 605–608, 610
 Miskolci Puah Pál 570, 571, 575
 Miskolczy Zsigmond 594
 Mitternacht, Johann Sebastian 472
 Modrevius, Andreas Fricius 468
 Moesch Lukács 583
 Mohácsi Ágnes 682
 Mohamed 27, 535
 Mohamed, török szultán 435
 Mokány [álnév] 312, 314
 Molière 75, 296
 Moller, Karl Otto 337
 Molnár Ferenc 423
 Molnár Gergely 581
 Molnár, Henry W. 112
 Molnár János 284
 Molnár Jenő Antal 420
 Molnár, John 113
 Molnár József 566

- Molnár Kata 131
 Molnár László 644
 Molter Károly 132
 Monluc, Blaise de 470
 Monok István 115, 429, 455
 Monostory Klára 542
 Montagu, Jennifer 602
 Montaigne, Michel de 116
 Montaldo, Horatio 600, 603
 Montecuccoli, Raimondo 343, 381, 472
 Mónus Illés 139–141
 Moody, Andrew 108, 109, 113
 Moody Stuart, Alexander 113
 Moody, Stuart 112
 Móra Ferenc 75, 166, 168, 170, 173, 188
 More, Thomas 468
 Morgan, Alexander 104
 Móricz Gyöngyi 73
 Móricz Virág 73, 74
 Móricz Zsigmond 73–76, 117–121, 138, 517–519
 Mornay, Philippe Duplessis 462
 Mortier, Roland 574
 Mout, Nicolette 470
 Moyne, Pierre le 603
 Mózes Huba 88, 132, 138, 139, 682
 Möbus, Gerhard 445
 Möseneder, Karl 596, 601
 Munkácsy János 330
 Munkácsy Mihály 671
 Murányi Gábor 189
 Muretus, Marcus Antonius 589
 Musset, Alfred de 327
 Mussolini, Benito 509
 Musztafa, kapucsi basa 449
 Muth Mihályné (Vonyica) 420
 Mühleisen, Hans-Otto 441
 Müller, Gerhard 441
 Müller László 471
 Müller, Rainer A. 441, 482
 Müller Salamon 675
 Münch, Wilhelm 444
 Münkler, Herfried 445, 455
 Münster, Sebastian (Sebastianus Munsterus) 455
 Münzer, Thomas 620

 N. M. I. Nagy Miklós
 Nábrádi János 190
 Nacsády József 656
 Nadal, Jeronimo 598, 604
 Nadányi János (Nadanyi, Joh[annes]) 194
 Nádas Sándor 422
 Nádasdy Ferenc 341, 471, 472
 Nagy Andor 674
 Nagy András 348
 Nagy Atilla Kristóf 133–135

 Nagy Bella 667
 Nagy Gábor 145
 O. Nagy Gábor 456
 Nagy Géza 478
 Nagy Endre 574, 674
 Nagy, Francis 110
 Nagy Ignác 293, 309, 323, 324, 329, 330, 332, 379, 390, 391
 Nagy Imre 347, 645
 Nagy Iván 449–451, 479
 Nagy Jukunda 448, 452
 Nagy Károly 261, 262
 Nagy László 344–354, 449, 450, 467, 678
 Nagy, Ludovicus 436
 Nagy Miklós 131, 137, 671, 674, 683, 684
 Nagy Olga 648
 Nagy Pál 131, 682
 Nagy Péter 76
 Nagy Sámuel, radnótfái 631
 Nagy Sándor 493
 Nagy Sz. Péter 131, 533
 Nagyari Benedek 196
 Nagyari József 196
 Nagylucsei Orbán 642
 Naményi István 448
 Nánay István 660
 Napóleon, Bonaparte 493, 536, 541
 Natalis Comes 462
 Návai Anikó 61
 Négyesy László 205–213, 367
 Némedi Lajos 363
 Nemes Nagy Ágnes 367
 Nemeskéri Erika 393, 394, 396, 399
 Nemeskürty Harriet 454
 Nemeskürty István 115, 124, 125, 461, 565
 Németh Andor 66, 163, 176, 177, 184, 188, 349
 Németh G. Béla 1–7, 22, 33, 42, 63, 134, 263, 317, 324, 440, 534, 537, 538, 540, 654, 663, 665
 Németh Géza I. Németh G. Béla
 Németh László 125, 235, 323, 367, 416, 518, 671
 Németh Lászlóné 350
 Németh S. Katalin 115, 431
 Némethi Fekete István 192
 Némethy Károly 420
 Néri, Ferdinando 64
 Nero, Claudius Drusus Germanicus Caesar, római császár 458
 Neumann János (John von Neumann) 417
 Neumark, Georg 474, 475
 Neumayr, Franciscus 602
 Newton, Isaac, Sir 360
 Niederhauser Emil 362
 Nietzsche, Friedrich 122, 238, 514, 539, 664, 665
 Nisard, Désiré [Paul] 64

Nora, Pierre 64
Novák József 469
Nowak-Dłużewski, Juliusz 424
Nycz, Ryszard 486

Nyárády Gábor 631
Nyerges Judit 644
Nyigri Imre 421
V. Nyilassy Vilma 296

Obernyik Károly 309, 313, 331
Obersovszky Gyula 416
Ocskay György 289
Oestreich, Gerhard 470
Oláh Gábor 504–522
Oláh Miklós 468
Olosz Lajos 235, 238
Oltványi Ambrus 497, 654–657, 671
Oltványi Noémi 654
Ong, Walter 579
Opitz, Martin 240
Orbán, VIII., római pápa 471
Orbán Balázs 636
Origenes 272, 284
Orlovsky Géza 455
Orosz Lajos 566
Osorius, Hyeronimus 482
Ossian 160, 326, 330
Osvát Ernő 57
Otrokócsi Főris Ferenc 197
Ottlik Géza 266
Otto 471
Ovidius, Naso, Publius 280, 447
Ovenus, Johannes (John Owen) 191, 444

Ötves Verebélyi Sára 524
Ötvös Péter 115, 116

P. Andris 414
P. Ede 332
P** (Purgstaller?) József 311
Paál István 661
Padányi Bíró Márton 271, 273, 277, 279, 280, 289
Pagel, Walter 573
Pajorin Klára 115, 429, 642
Pákei Lajos, pákei 631, 635
Pákh Albert 199, 262, 331, 674
Paku Imre 166, 188
Pál, Szent 276, 277, 279
Pál József 148, 158, 573
Palágyi Menyhért 9, 134, 135, 672
Pálffy János, tarcsafalvi 631, 635
Palingenius 455
Palla Ákos 526
Palladio, Andrea 161

Pallavicino, Sforza 604, 606
Pálmai Kálmán 460
Pálóczi Horváth Ádám 373
Pándi Pál 346
Pandit, Mrs. 417
Panét Ilona 163
Pankotai Ferenc 562
Panormitanus I. Beccadelli, Antonio
Pap Gábor 527, 635
Pap Endre 307
Pap István Géza 238
Pap Károly 515
Pap László 108
Pap, Stephen 112
Pap II., Stephen 112
Pápai Páriz Ferenc 483, 525
Pápay Sámuel 150, 152, 156
Papp Ferenc 673
Papp József 230, 232
Papp Tibor 131
Paracelsus, Philippus Andreolus Theophrastus 462
Paradin, Claude 599
Paris, Gaston 64
Párkányi Dezső 475
Parry, Graham 447, 450, 451, 455
Paruta, Paolo 468, 482
Pascal, Blaise 173, 266
Pásztor Emil 84
Pásztor József 168, 169, 172, 188
Pataki Fűsüs János 447, 451–456, 461, 470, 471, 484
Pataki Tót István (S. Pataki István) 483
Patzner, Mathias 474
Paucer, Kaspar 462
Paulay Ede 669
Pauler Gyula 479
Pázmány Miklós 115
Pázmány Péter 82, 272–276, 278, 280–286, 289, 443, 450, 455, 471, 481, 575
Péchi Simon 448
Pécsi Tamás 648, 649
Péczeli József 152
Péczely László 367
Péguy, Charles 80
Pékei Krisztina 635
Pelc, Jerzy 424, 425
Pemberton, Max, Sir 398
Penck, A. R. 353
Penke Olga 574
Pereszlényi Pál 580
Pernesich György 586
Perrot, Jean Charles 648
Petelei István 6, 7, 54
Peter, Szent, Damian [Petrus Damianus] 279
Péter Dénes 75

- Péter I. Zoltán 674, 675
 Péter Katalin 472
 Péter László 73, 75, 81, 165, 166, 187, 188
 Péterffy László 242
 Péterffy Jenő 3, 62, 63
 Petersen-Merlau, Eleonora 115
 Petneki Áron 115, 683
 Petőfi Sándor 2, 3, 12, 14, 18, 21, 22, 79, 119, 142, 199, 251, 261, 262, 295, 296, 298, 299, 303, 304, 306–311, 315, 316, 319, 331, 374, 389, 507, 519, 659–662, 665, 668, 672, 683
 Petőfi S. István 646
 Petrarca 145, 341
 Petri Elek (Alexius) 113
 Petri Mór 420
 Petrichevich Horváth Lázár 314, 322
 Petrics Magdolna 483
 Petroselinus, Joannes, Pannonus 103, 104
 Petrovics István 261, 262
 Petrovics Sándor I. Petőfi Sándor
 Petróczy Éva 682
 Peutinger, Conrad 597
 Pfeiffer Ernő 424
 Pfeiffer Ernőné 424
 Pfister, Manfred 486
 Picasso, Pablo 418
 Piccolomini, Aeneas Sylvius (II. Pius) 481, 482, 642, 644
 Picinelli, Filippo 596, 601, 603, 604, 608, 609
 Pico della Mirandola, Giovanni 461
 Pietrasanta, Silvestro 598, 603–606, 608, 610
 Pilinszky János 266, 438
 Pintér Jenő 392
 Pintér Márta Zsuzsanna 131
 Pirnát Antal 115, 429, 443, 455, 586, 587
 Piscator, Philippus Ludovicus 578, 582, 584
 Pius, II., római pápa I. Piccolomini, Aeneas Sylvius
 Platón 62, 274, 280, 445, 447, 458, 466, 514, 527
 Plautus, Titus Maccius 586–589, 592, 593
 Pléh Csaba 568–570, 572
 Plinius, Caecilius Secundus 341
 Plutarkhosz 339, 447, 473
 Pócsi Katalin 454, 455, 532
 Podmaniczky Frigyes, br. 405, 669
 Pokorná, Z. 604
 Polányi Károly 142, 270
 Polgár Tibor 410
 Polgári Gáspár 571
 Policrātius I. John of Salisbury
 Pollak, Roman 424
 Pomogáts Béla 132, 144, 215, 270, 407, 647
 Pompéry János 298
 Pontanus, (Spanmüller) Jacobus 598, 601, 603, 604, 606
 Pór Péter 365, 666
 Porcsalmi P. András 568
 Pósaázi János 192
 Possevino, Antonio 482, 597, 599, 603–606
 Poszler György 59, 62, 63, 263
 Pottier, Eugène 23
 Pócze Borbála 46
 Pödör László 59
 Prágai András 442, 443, 447, 454, 457–464, 467, 471, 484
 Pray György 95–98
 Pražak, Richard 644
 Praznovszky Mihály 9–11, 404
 Precht, Georg 590
 Preiel, Jakob 580
 Priscarius 579
 Prohászka Ottokár 82, 131
 Prosper, Szent 280
 Proust, Marcel 59, 173
 Pseudolus 588
 Ptolemaiosz, Klaudiosz 274, 565
 Pukánszky Béla 338, 474, 659
 Pulszky Ágost 404–406
 Pulszky Ferenc 10, 293, 301–303, 654–656
 Purgstaller József 301–303, 311, 312, 314
 Purjesz Zsigmond 164
 Puskás Ferenc 646
 Puskin, Alexandr Szergejevics 238, 330
 Püthagorasz 305
 Pyrker János László, Felsőöri 123
 Quintilianus, Marcus Fabius 145, 277
 R. I. Riskó Ignác
 R. B. 311
 R. S. I. Rapaport Sámuel Dávid
 Raabe, Paul 116
 Rab Jenő [álnév] I. Ambrus Zoltán
 Rába György 177, 188, 612, 624, 629
 Rabelais, François 329
 Racine, Jean de 137, 326
 Radau, Michael 575
 Ráday Gedeon 152, 155, 373, 433, 435
 Radnóti Miklós 79, 84, 370
 Radnóti Sándor 622, 624, 629
 Radó György 10
 Radványi László 619, 628, 629
 Rájnis József 431, 574
 Rákóczi Ferenc, II. 20, 256–260, 479
 Rákóczi György, I. 442, 453, 460, 461, 463–467, 482, 484, 565
 Rákóczi György, II. 193, 464, 465, 467, 472, 565
 Rákóczi Zsigmond 448, 449, 465, 575
 Rákos B. Raymund 282
 Rákosi Hajna 410
 Rákosi Jenő 423, 516

Rákosi Mátyás 645
Ramus, Petrus 563, 564, 579–581
Ransanus, Petrus 428
Rapa I. Rapaport Sámuel Dávid
Rapaport Márk 163
Rapaport Márkus(z) 163
Rapaport Sámuel Dávid 163–179, 181–189
Ravasz László 143
Rázsó Gyula 644
Récsi Emil 199
Redmeczki T. János 442, 469
Reguly Antal 681
Rehbein, Jochen 506
Reinbold Béla 164
Reinhardt, Max 173
Reményik Sándor 81, 132, 138, 139, 235, 238
Remus, Georgius 448
Renan, Joseph Ernest 59
Réti János 255
Reusner, Nikolaus 602–605
Reussner, Plato von 670
Révai József, br. 204, 205, 613, 629
Révai Miklós 96–98, 209–213, 356, 357, 431, 501,
574
Révay Péter 343, 455, 473
Révész Bálint 110
Révész Béla 421
Reviczky Gyula 58, 236–239, 242, 662
Réz Pál 188, 353
Rézbányay József 271
Rezik János 335
Ricci, Michele 115, 642
Richelieu, Armand Jean Du Plessis, cardinal de
471
Richeôme 603, 604
Ricoeur, Paul 514
Rimaszombati Márton (Martinus R. Szombathi)
192
Rimay János 115, 253, 444, 448–451, 457
Rimbaud, Arthur 118
Riskó Ignác 296
Ritoókné Szalay Ágnes 115, 643
Ritter, Gerhard A. 445
Rivius 596
Robb, J. 109
Rodin, Auguste 536
Rohan, Henri duc de 469
Rohonczy Lajos 420
Rolland, Romain 173
M. Róna Judit 47, 178, 189
Rónay György 57, 58, 61, 80
Rónay László 80, 131, 263, 264
Ronsard, Pierre de 426
Rorschach 93
Rosenzweig, Franz 63

Rossini, Gioacchino Antonio 305, 326
Rostand, Edmond 74
Roth, Dorothea 271
Róth Tamás 97
Rothstein, Eric 486
Rottal, Johann gr. 337, 472, 473
Rousseau, Jean-Jacques 360
Rousselot, Jean 349
Rozsnyai Dávid 442
Rudolf, I., német-római császár 443
Rudolf, II., német-római császár 462
Rupert, apát 278
Ruscelli, Girolamo 600, 607
Ruspanti, Roberto 645
Russel, Daniel 611
Rusznayk István 407

S. I. Salamon Ferenc
S. E. 414
S. F. I. Salamon Ferenc
S. F. I. Schedel Ferenc
S-k-i. 317, 318
Saavedra, Diego de 341
Sabellicus 455
Sabinus, Georgius 455
Sade, Donatien Aldonse Francois, marquis de 538
Sáfrán Györgyi 199, 305
Sage, Emile 111
Sajkowski, Alojzy 424
Salánki György 467
Sallustius, Crispus Caius 341, 429, 447
Sámbár Mátyás 253
Sambucus, Joannes I. Zsámboky János
Sancroft, William 196
Sand, Georges 317, 322
Sándor Fülöp, macedón király 341
Sándor István 465
Sándor Iván 660
Sándor Lászlóné 675
Sandt, Maximilian van der 601, 604–606
Sanoki Gergely 642
Sansovino, Francesco 469
Sánta Gábor 392, 397, 400
Saphir, Adolph 110
Saphir, Adolph Thomas G. 106
Saphir, Alexander Israel 106, 107
Saphir, Gustavus Adolphus 107
Saphir, Maria 106
Saphir, Moritz Gottlieb 330, 332
Saphir, Philipp (Róbert) 106
Saphir, Samu 106
Sára Péter 614, 629
Sarandi, (Sarándi) Johannes 195
Sarbiewski, Maciej Kazimierz 357
S. Sárdi Margit 131, 524, 527, 528

- Sárközi György 235
 Sárközy Péter 115, 648
 Sárossy Gyula 296
 Sartre, Jean-Paul 677
 Sas Ede 675
 Sauder, Gerhard 595
 Savonarola, Girolamo 455
 Scaliger, [Josephus Justus] 455
 Scaliger, Julius Caesar 583, 584
 Schedel I. Toldy Ferenc 295
 Schedius Lajos 145, 363, 574, 659
 Scheiber Sándor 527, 528
 Schelken Pálma 543, 544, 546, 553
 Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph von 616
 Schiller, Johann Christoph Friedrich 148, 150, 311, 356, 360, 653
 Schmerling, Anton von 674
 Schmitt Jenő Henrik 134
 Schneider, Falko 362
 Schnitzer Ignác 668
 Schopenhauer, Arthur 135, 238
 Schöpflin Aladár 131, 392, 518
 Schröter (Schroterus), Adam, Silesius 590
 Schulek Frigyes 680
 Schultens, Albert 525
 Schunk, Michael 611
 Schwandtner, Johann Georg 428
 Schwartner, Martin von 436
 Schwartz, Carl 105, 106
 Schweitzer Pál 424
 Schwob, Marcel 64
 Scott, Sir Walter 322, 323, 328, 334, 380, 387
 Scribanus, Carolus 482
 Scribe, Eugène Augustin 390
 Scrivano, Riccardo 114
 Sebeshelyi Gábor I. Gyurmán Adolf
 Selnecker, Nikolaus 590, 591, 592
 Seltenschlag, Johanna 336
 Selyei Balog István 574
 Semjén Gyula 65
 Semmelweis Ignác Fülöp 270
 Seneca, Lucius Annaeus 137, 280, 341, 458
 Serroy, Jean 601
 Sextus Chaeroneus 459
 Shakespeare, William 75, 173, 296, 310, 323, 324, 374, 507, 661
 Shaw, Bernard George 399
 Shelley, Percy Bysshe 14, 542, 653
 Shuger, Debora Kuller 566
 Siciliano, Italo 64
 Sigonius, Carolus 482
 Sík Endre 407, 408, 415, 416
 Sík Sándor 73, 77, 79, 80, 82, 83
 Sikó, Ernestus 112
 Silhon, Jean de 469, 470
 Silvester [álnév] 309, 310, 312–314
 Simancas 455
 Simén Domokos 636
 Simmel, Georg 614
 Simon Balázs 483
 Simon, Francis 111
 Simon II., Francis 112
 Simon Gerő 422
 Simon Gerőné 420
 Simon István 353
 L. Simon László 682
 Simon Máté 274, 283, 287, 289
 Simon Róbert 629
 Sinclair, Upton 413
 Singer, Bruno 441
 Sinkó Ervin 620, 661
 Sinkovics István 448
 Sipos Emőke 483
 Sipos Pál 146, 157
 Siri, Vittorio 470
 Ślaski, Jan 115, 116, 424–427, 644
 Sleidanus 455
 Smolnik, Jan 427
 Sokratés 156, 493, 536
 J. Soltész Katalin 135, 249
 Somlyó György 118
 T. Somogyi Magda 135
 Somogyi Sándor 199, 202, 316, 673, 674
 Somssich Pongrác 653
 Sörös, Béla 113
 Sötér István 126, 317, 324, 329, 438
 Sp-r [álnév] I. Ambrus Zoltán
 Spajtzer Ferenc 495
 Spectator [álnév] I. Ambrus Zoltán
 Spielmann József 165, 187
 Spinoza 135, 506
 Sréter János 11
 Stammen, Theo 441
 Stankovátsi Leopold 276, 285–287, 291
 Stark András 163, 184, 187
 Stegmann, André 115, 596
 Steiner Lenke 53, 54
 Steinert Ágota 542
 Steinfeld Nándor 422
 Stekel, Wilhelm 169, 171, 182–184, 189
 Stendhal 333
 Sterne, Laurence 329–334
 Stichus 588
 Sti(e)rbitz, Felicitas 337
 Stierbitz János György 337
 Stoll Béla 176, 185, 187, 189, 204, 252, 256, 335, 443, 449, 650, 651, 683
 Storm, Theodor 56, 63
 Strack, Hermann 527
 Strada, Famiano 603

- Strindberg, Johann August 238
 Stuart, Alexander Moody 108
 Stuart Erzsébet 447
 Stuart Henrik 444, 446, 450
 Stuart Károly 481
 Stuart Mária 444
 Sturm, Johannes 578
 Stürbitz János 337
 Stürbitz, Regina 337
 Suarez, Francisco de 468
 Subich Ferenc 95–98
 Sue, Marie-Joseph, Eugéne 322, 323, 330, 334
 Sujánszky Antal 299, 300, 311
 Sully-Prudhomme [René François Armand Prudhomme] 249
 Sulpicius Apollinaris, Caius 588, 589, 592
 Sulyok, Stephan 112
 Sulzer, Dieter 595–597, 600, 607, 610
 Sükei Károly 316–319, 674
 Sütő-Nagy László 421
 Sváby Frigyes 447
 Svatoš, M. 604
 Sylvester János 152, 575, 576, 578

 Sz. 313, 314
 Szabad György 19
 Szabédi László 138, 139, 367, 372
 Szabó András 115, 449, 682
 Szabó Béla 11
 Szabó B. István 128, 350, 489
 Szabó Dénes 650
 Szabó Dezső 612, 613, 617, 618, 630
 Szabó Endre 238
 Szabó Flóris 648, 651
 Szabó Géza 461
 Szabó István 271, 275, 276, 278, 279, 283–285, 287, 290
 Szabó József 84
 Szabó Károly 134, 465
 Szabó, Lewis 112
 Szabó II., Lewis 112
 Szabó Lőrinc 73, 84, 166, 235, 374, 407, 416, 513, 542–545, 549, 553, 558, 560
 Szabó Miklós 198
 Szabó T. Ádám 649
 Szabó T. Attila 635, 683
 Szabó Zoltán 415, 416, 438
 Szabó G. Zoltán 131
 Szabolcsi Bence 367
 Szabolcsi Miklós 67, 70, 169, 174, 175, 177, 179, 183–185, 187, 189
 Szádeczky Béla 306, 483
 Szádeczky Zoltán 682
 Szaitz Leó 205
 Szajbély Mihály 364, 574

 Szalay, Josephus 111
 Szalay II., Josephus 111
 Szalay Károly 533
 Szalay László 9, 10, 12, 16, 20, 124, 256, 389, 654
 Szalkay Antal 138
 Szállási Árpád 163, 184
 Szántai Molnár Mihály 192
 Szántai R. Mátyás 192
 Szántó Judit 163, 174–179, 183, 189
 Szántó Tibor 469
 Szárkány Anna 426
 Szarvady Frigyes 669
 Szász, Béla 113
 Szász Károly 64, 316, 654, 657, 672
 Szász Károly id. 199
 Szathmári István 309, 436, 438
 Szat[h]mári Lázár Miklós 572
 Szat[h]mári Paksi Sámuel 229, 231
 Szathmári Pap János 526
 Szathmári Pap Sándor 525
 Szathmáry Károly 304
 Szathmáry P. Károly 53, 54, 526
 Szauder József 355–358, 365, 459, 574
 Szauder Mária 154, 496
 Szávai János 504
 Szeberényi Zoltán 215, 216
 Széchenyi Ferenc 96, 631
 Széchenyi István gr. 15, 324, 325, 455, 654, 655
 Széchy Károly 95–97
 Széchy Mária 336, 337, 478
 Szécsi Margit 348, 350
 Szegedi Ferenc 253
 Szegedi Lőrinc 589–593
 Szegedi Mihály, zetelaki 633, 634, 639, 640
 Szegedy-Maszák Mihály 263, 325, 533, 534, 537, 539, 540, 662
 Székács József 105, 108
 Székely László 618, 630
 Szekeres László 299
 Szekfű Gyula 256–259, 446
 Szelepcsényi György 254, 336–338, 343, 473, 477
 Szétes Klára 131, 134, 202
 Szelestei Nagy László 204
 Szeli István 661
 Széll Kálmán 405
 Szemere György 571
 Szemere Pál 123, 124
 Szenci Molnár Albert 238, 375, 432, 446, 448, 452, 456, 461, 467, 475, 579, 580, 582, 682
 Szendrei Ferenc 194
 Szendrei Mária 674
 Szénfy Gusztáv 367
 Szenteleky Kornél 661
 Szentessy Gyula 663
 Szentgyörgyi Albert 407, 416

- Szentgyörgyi József 146
 Szentimrei Jenő 236, 420
 Szentimreiné Ferenczy Erzsébet (Zsizsi) 420
 Szentiváni Mihály 683, 684
 Szentjóni Szabó László 361, 574
 Szentmártoni Szabó Géza 449
 Szentmiklós Alajos 152
 Szép Ernő 82
 Szepes Erika 367–370, 373–375
 Szepsi Csombor Márton 454, 455, 475
 Szepsi István 448
 Szepsi Korotz György 131, 441, 443–453, 456, 471, 484
 Szepsi Laczkó Máté 449, 451
 Szerb Antal 361, 392, 617, 618, 630
 Szerdahelyi György Alajos 574
 Szerdahelyi István 367–376
 Szeverin [álnév] I. Dobrossy István
 Szigethy Gábor 660
 Szigeti József 308, 567
 Szigligeti Ede 293, 308–310, 390, 668
 Sziklay László 658
 Szikszai Fabricius Balázs 563
 Szilády Áron 95–98, 627, 630
 Szilágyi Domokos 88, 370
 Szilágyi Ferenc 130, 200, 203, 364
 Szilágyi István 305
 Szilágyi Márton 363, 364, 435, 436
 Szilágyi Mihály 471
 Szilágyi Péter 241
 Szilágyi Sámuel, id. 152
 Szilágyi Sándor 199, 200, 464, 465
 Szilágyi Tönkő Márton 561
 Szilasi László 325, 682
 Szili József 55
 Szinéri 308
 Színi Gyula 57, 614
 Szinnyei Ferenc 322, 323, 326, 327, 330–332, 391
 Szinnyei József 163, 189, 436, 448, 449, 452, 478, 479, 483, 526–528
 Szirbik Antal 422
 Szirmay Antal 381
 Szivárvány [álnév] I. Beniczey Gusztáv
 Szkárosi Endre 646
 Szkárosi István 227, 229
 Szmydtowa, Zofia 424
 Szobotka Tibor 26
 Szontágh Gusztáv 381
 Szontágh Pál 9–11, 14, 15, 20
 Szophoklész 586, 590
 Szőke György 182, 184, 189
 Szőlősy Benedek 253, 254
 Szőnyi György Endre 460–462
 Szörényi László 115, 357, 432, 565, 642
 Szűcs, Gregorius 112
 Szűcs II., Gregorius 112
 Sztárai Mihály 587
 Sztójka László 421, 422
 Szujó Béla 483
 Szuromi Lajos 370, 374, 487, 565
 Szuvizsenkó, Leonyid 648
 Szűcs Jenő 467
 Szűcs László István 413, 415
 T. L. 306
 Tabajdy, Lewis 110
 Tabajdy II., Lewis 110
 Tábori Pál 418
 Tacitus, Cornelius Publius 341, 447, 469
 Taine, Hippolyte Adolphe 683
 Tairov, Alekszandr Jakovlevics 173
 Takács Gyula 652–654
 M. Takács Lajos 645
 R. Takács Olga 114
 Takács Pál 612, 621, 622, 630
 Takáts Ernő 80, 82
 Takáts Sándor 430
 Talon, Omer 564, 579
 Tamás, Aquinói Szent 272, 458
 Tamás Anna 293, 314–316, 667
 Tamás Attila 614, 630
 Tamási Áron 132, 409, 412, 416
 Tankó, Béla 113
 Tarczali Pál 196
 Tardy Lajos 336, 478
 Tarnai Andor 115, 117, 282, 462, 472, 479, 483, 562, 563, 574, 575, 651, 681
 Tarnóc Márton 431, 464, 467, 565
 Tarnóczy István 255, 443
 Tasi József 163, 174, 175, 189
 Tasnádi (Kincses) Imre 448
 Tasso, Ercole 599, 600, 608
 Tasso, Torquato 601, 603
 Tatár György 619, 630
 Taurinus István 115
 Taxner-Tóth Ernő 493
 Taxonyi János 278, 284, 287
 Téglásy Imre 429, 575
 Teilhard de Chardin, P. 266
 Telegdi Miklós 281, 283, 580
 Telegdy Kovách László 294, 300, 301, 305–307, 309
 Teleki László, gr. 654–656, 661
 Teleki Mihály, id. 479, 483, 525
 Teleki Mihály, ifj. 442, 470, 479, 480, 482–484
 Teleki Sámuel 97
 Terek, Julius 112
 Terek II., Julius 112
 Terplán Zénó 681
 Tesauro, Emanuele 598, 601, 607
 Thackeray, William Makepeace 322

- Thaly Kálmán 258, 478
 Theodosius, I., Nagy, római császár 274
 Thimár Attila 462
 Thomson, Emanuel 444
 Thököly Imre 477–479
 Thököly István 338
 Thuasne, Louis 64
 Thuküdidész 446, 447
 Thurzó Gábor 54, 393
 Thurzó György 447
 Tiborc [álnév] I. Ambrus Zoltán
 Tiemann, Barbara 597
 Tillotson, John 565
 Tímár Árpád 312
 Tinódi Lantos Sebestyén 155, 456
 Tisza Lajos 667
 Tiszabecsi Gáspár 191
 Tiszabecsi Tamás 191
 Tiszabecsi-testvérek I. Tiszabecsi Gáspár és Tamás
 Tocqueville, Alexis de 654, 655
 Toldy Ferenc 95–98, 122–124, 131, 202, 209, 293–296, 300, 304, 308, 310, 330, 367, 383, 449, 451, 487, 497, 654, 656, 660, 662
 Toldy István 295
 Tolnai Dáli János 191, 563
 Tolnai Gábor 446
 Tolnai Lajos 54, 672, 673
 Tolnai Mihály 196
 Tolnai Nagy István 192
 Tolnai S. (Séllyei) István 192
 Tolvay István 226, 230
 Tomasevszkij, Borisz Viktorovics 121
 Tomory, Alex 104, 106, 107
 Tomory, Alex B. W. 110
 Tompa Mihály 199, 201, 235, 238, 304, 315, 507, 672
 Tonelli Sándor 392, 393, 396–399, 402, 403
 Tonk Sándor 97, 198
 Tordai Zádor 119
 Torkos László 367
 Tornay [álnév] I. Szontágh Gusztáv
 Tót H. Zsolt 132
 Tótfalusi Kis Miklós 198, 429, 581
 Tóth Andrea 335
 Tóth Árpád 64, 68, 70, 77, 78, 235, 238, 242, 250, 251, 438
 Tóth Béla 524, 563, 567
 Tóth Dezső 77
 Tóth Endre 504
 Tóth Ferenc 499
 Tóth, Kálmán 112
 Tóth II., Kálmán 112
 Tóth László 215
 Tóth Lőrinc 312
 Tóth Sándor 261–263
 Tóth Tibor, Somlyói 454, 455
 Tóth Tünde 682
 Totis Béla 182
 Tömörkény István 7
 Török Damascenus 278, 279, 283
 Török Gyula 118, 120–122
 Török János 674
 Török Károlyné, özv. 424
 Török László 115
 Török Pál 105, 106, 108, 109, 111
 Török Sophie [Tanner Ilona] 178
 Török, Zoltán 112
 Török II., Zoltán 112
 Török Zsófia [Sophie], gr. 123, 124
 Török-Buska I. Buska-Török Johanna
 Traianus, római császár 339
 Trapp, Petrus, Heimersheim 448
 Trefort Ágoston 22
 Trencsényi-Waldapfel Imre 576, 627, 630
 Tristan, Marie-F. 596
 Trithem, Johannes 116
 Trócsányi Zsolt 448, 449, 483, 654, 656
 Tubero, Ludovicus 427, 428, 429
 Turczel Lajos 214, 215
 Turgenyev, Ivan Szergejevics 54, 238, 322
 Turmair, Johannes [Aventinus] 455
 Turner, Victor 624, 630
 Túrós Endre 247, 248
 Tuszkay Ödön 188
 Tüskés Gábor 611
 Tüskés Tibor 86, 345, 349, 350
 Tverdota György 66, 72, 143, 144, 163, 187, 189, 521
 Typotius, Jacobus 599, 603, 604
 Ugoletto, Taddeo 642
 Uhlig, Claus 457, 459
 Új Imre Attila 203
 Újfalvi Imre 563
 Újlaki Bálint 648, 649
 Újvári Péter 164, 189
 Ulászló I., magyar király 435
 Ungvári Tamás 533
 [Ungvári] [álnév] I. Nagy László
 Ungvárnémeti Tóth László 152, 155
 Uszpenszkij, Borisz Andreevics 122
 Utasi Csaba 144
 Uzoni Fosztó István 115
 Ü. I. Nagy Ignác
 V.-y. 295
 Vachott-testvérek I. Vahot Imre, Vachott Sándor
 Vachott Sándor 315

- Váci Mihály 23
Váczy János 200
Vadász Géza 643
Vahot Imre 293, 306–308, 311, 312, 314, 315
Vajda János 237, 239, 242, 293, 370, 655, 656, 665, 666
Vajda Miklós 350
Vajda Péter 323
Valachi Anna 163, 169, 174, 175, 177–179, 186, 189
Váli Mari 671
Vály Eszter I. Vály Ferencné
Vály Ferenc 666, 667
Vály Ferencné Jókai Eszter 666, 667
Vályi Nagy Ferenc 149
Ványi Ferenc 396, 399
Váradi Péter 642
Váradi P. Mihály 194
Várdai Béla 82, 202
Varga Ágnes 471
Varga Imre 217, 224, 225, 335, 449
Varga József 239
Varga Lajos Márton 504, 505, 508, 510
Varga Mihály 372
S. Varga Pál 662–666
Varga Sándor Márton 134
Vargha Balázs 79, 209
Vargha Gyula 81
Vargha Jenő László 88
Vargha Kálmán 394
Vargyas Lajos 76, 367
Vári Alatus András 190
Varjas Béla 454, 626
R. Várkonyi Ágnes 431, 450, 459, 471, 472, 475, 478, 483
Várkonyi Nándor 392, 396
Városi István 282
Varro, Marcus Terentius 274, 586–589, 592, 593
Varsányi Pastoris Dániel 448
Vas Andor I. Hazucha Ferenc
Vas Gereben 201, 331
Vas István 71, 72, 350, 369, 375
Vásárhelyi, József 113
P. Vásárhelyi Judit 446, 450, 475
Vásárhelyi Péter 581
Vásárhelyi Zoltán 85
Vasoli, Cesare 115
Vasvári Pál 315
Vasy Géza 346
Vazul [Basilius], Szent 272, 278
Vecce, Carlo 642
Vecsy (Vechy), Peter I. Vécsei
Vechner, Daniel 474
Vechner, David 474
Vechner, George 474
Vécsei (Vécsei) Péter 193, 194
Végh Balázs 132
Végh József Mihály 649
Vekérdi József 376
Vér György 189
Verdi, Giuseppe 326
Verdiani, Carlo 424
Veres András 131, 143, 533, 539, 623, 630
Veres Péter 408, 411, 412, 416
Vergilius, Publius Maro 79, 137, 138, 341, 588
Verhaeren, Émile 542
Verlaine, Paul 67
Verne, Jules-Gabriel 68
Verseghy Ferenc 210, 211, 355, 356, 364, 370, 574
Versényi György 204
Verwauw, Johannes 482
Vészi Endre 412
Vészi Margit 423
Veszprémi István 335
Vetési László 643
Vetéssi István 467
Vezér Erzsébet 142, 143, 519, 620, 629, 630
Vig Mónika 629, 630
Vigenère, Blaise 116
Vigny, Alfred de 440
Vikár Béla 681
Vilček Béla 374
Viler 649, 650
Villei Pribék László 575
Villon, François 64–68, 69–72
Vincze Géza 237, 420, 421, 424
Virág Benedek 357, 375
Virgilius, Polydorus 482
Virozil Antal 13
Viski Károly 224
Vita Zsigmond 235, 238, 239, 526
Vitályos László 424
Vitányi Iván 56
Viterbo, Gottfried von 441
Vitéz János 115, 428, 642
Vitkovics Mihály 156, 161
Vitruvius, Pollio Marcus 575
Vittnyédy István 337
Vitu 64
Vitus, Johannes I. Balsaráti Vitus János
Vives, Joannes Ludovicus 341
Vizkelety András 645
Voetius, Gisbert[us] 567
Vogl, Johann Nepomuk 659
Voidiuss, Israel 454
Voinovich Géza 9
Voltaire 156, 323, 360
Vorosilov, Kliment Jefremovics 416, 418
Vörös Imre 160, 355

Vörösmarti Mihály 439
Vörösmarty László 262
Vörösmarty Mihály 77, 246, 293–296, 298, 303,
305, 306, 313, 353, 379, 382, 384, 440, 450,
507, 661, 662, 672, 678, 682–684

Wacha Imre 136
Waczulik Martgit 571
Waldapfel József 355, 361, 486, 527
Walther, Hans 472
Wanckel, Johann 459–461, 463
Warburton, William 107
Weber Anna 478
Weber Antal 125, 131, 377, 389, 659
Weber Dániel 335, 337, 338, 472
Weber Felicitas 337, 478
Weber Frigyes 335, 337, 338, 479
Weber György 337
Weber János 335–339, 341–343, 451, 472–479, 484
Weber János, ifj. 337, 338, 472
Weber János György 472, 473
Weber, Johann Adam 442, 470, 479–482, 484
Weber, Johannes Frideric 472
Weber Karolina 336
Weber, Max 618, 628, 630
Weber Pál 337, 478
Weil Emil 409
Weingarten, Johann Jacob 443
Weinmüllerné özv. 499
Weitenauer, Ignatius 602
Weitling, William 620
Wellek, René 40, 356
Weöres Sándor 39, 58, 73, 78, 84–87, 666, 678
Wernitzer Julianna 264–269
Wesselényi Ferenc, gr., nádor 336, 337, 471, 472,
478, 479
Wesselényi Miklós 631, 654, 656
Westonia, Johanna Elisabetha 336, 475, 478
Weszprémi István 472
Wieland, Christoph Martin 145, 158, 359, 496
Wiemann, Wolfgang 600
Williams, John 447, 450
Wilson, James Hood 113
Winckelmann, Johann Joachim 145, 147, 148,
297, 298, 308, 313, 316
V. Windisch Éva 569
Windisch Károly Gottlieb 363
Wingate, William 104, 105, 107
Winterson, Jeanette 104

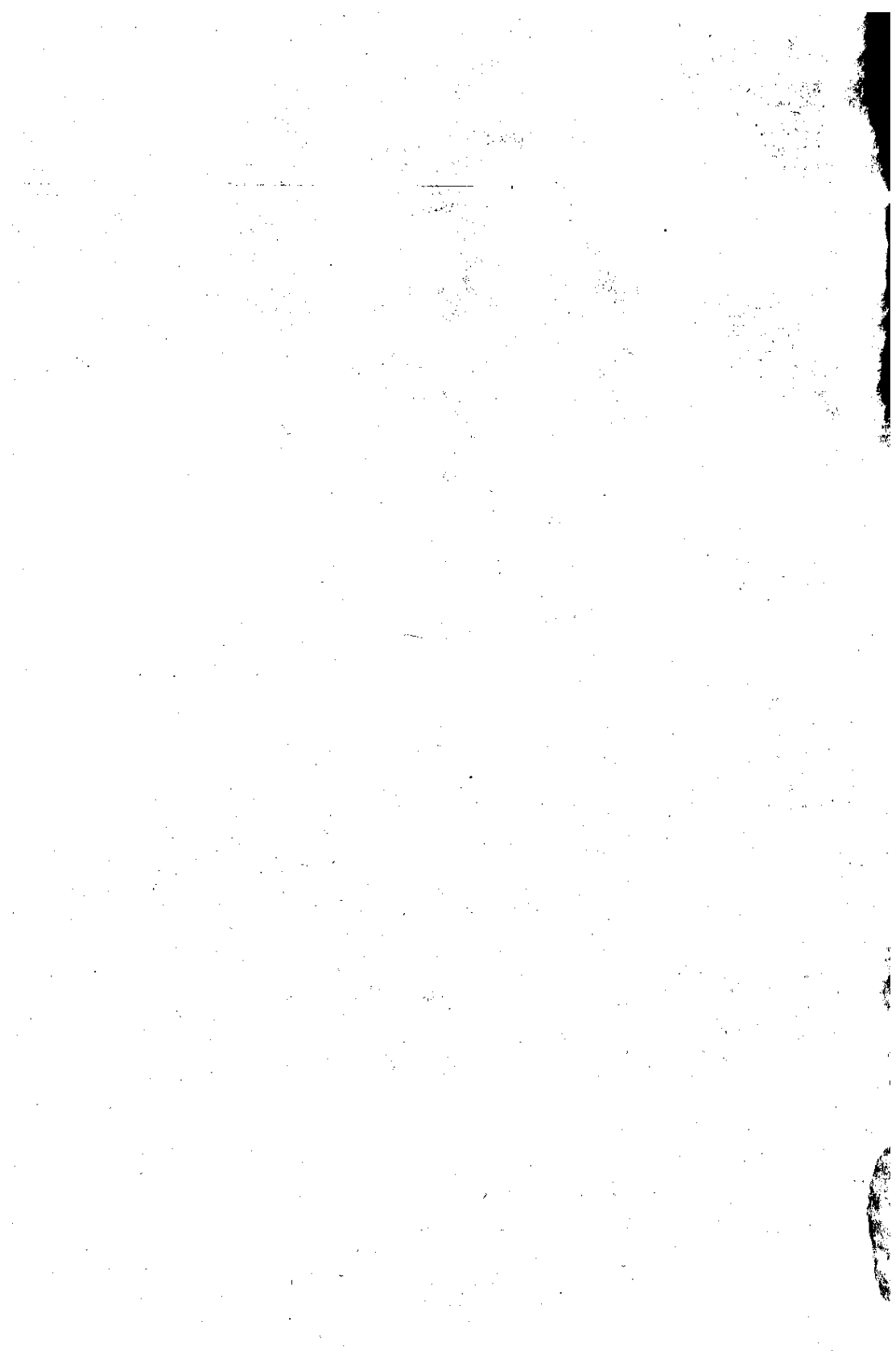
Wittgenstein, Ludwig 266, 268
Wittman Tibor 449, 453, 455
Wodrow, Robert 104, 105
Wood, Anthony A. 191, 193–197
Woodroffe, Benjamin 197
Woodward, Michael 195
Wundt, Wilhelm 623
Wurzbach, Constant von 335, 338
Wytrzens, Günther 658

x-y. [álnév] l. Erdélyi János
Xenophón 447, 466, 493

Y. [álnév] l. Csengery Antal
-y-s. 311
Yeats, William Butler 542

Z. [álnév] l. Czakó Zsigmond
Zabanius, Isaacus 337, 476
Zách Klára 60
Zalabai Zsigmond 431–436
Zech, Paul 65–67
Zeller, Rosemarie 474
Zilahy Károly 662
Zilahy Klára 412, 413
Zilahy Lajos 407, 408, 410–416
Zilahy Lajosné Bárczy Piroska 412, 416
Zilahy Mihály 414
Zilahy Olga 407, 410, 411, 413, 414
Zimmermann, Sigismundus 337, 475
Zincgref, Julius Wilhelm 600, 603
Zollosz (Zoilus) 436
Zola, Émile 56, 329, 399
Zolnai Béla 240, 258
Zoltai Dénes 574
Zombori István 457, 459, 471, 478
Zoványi Jenő 112, 191, 192, 196, 449, 452, 461,
465
Zrínyi Miklós 82, 155, 194, 260, 430, 442, 443,
454, 455, 468–472, 478, 481, 482, 484, 493,
643, 682

Zsámboky János 575, 602, 604–607
Zseliczky Béla 645
Zsigmond, III., Waza, lengyel király 426
Zsigmond Ágost, II., Jagelló, lengyel király 426
Zsoldos Jenő 524, 527
Zsögön Zoltán 421, 422
Zsukov, Georgij Konsztantyinovics 418

A cím számmisztikára utal, pedig mi sem áll távolabb Németh G. Béla életművétől és gondolatmenetétől, mint a misztikus játék. Ő mindig tudta, hogy az ember komplementer szerkezet és hiteles képe csakis többdimenziós lehet. Az ember történelmi és társadalmi létformája Németh G. Béla tudatában csak az egyik dimenzió, amely együtt létezik az egyén, a lélek, a biológikum és a metafizikai én pontjaival és síkjaival, s ezek a naturális képzelet eszközeivel leírhatatlan alakzatot teremtenek. Németh G. Béla tehát nem vállalja a ráció és a metafizika, s a földi és az isteni dualizmusát, mert a hiteles emberi gondolkodásban elválaszthatatlannak tudja a dolgok és az elvontságok, valamint az élet és a létezés visszfényeit. Ezért a misztikát pótléknak érezné, a történelmi, a szociológiai és a tárgyi leírást pedig önmagában a lefokozott emberi gondolkodás tükrképének. A 23+47 az ő tudományos életrajzában tehát csak arra akar utalni, hogy első tanulmányát 1948-ban közölte, s történetének foglalata azóta gazdag és színes életműve. De ezt a történetet a család, a szülőföld tája, a dunántúli szellemiség, a gimnáziumok és az Eötvös Collégium nevelési regénye már korábban alakítani kezdte, s az élet még sokáig beleszólt a tudatos létezés, a kutatás és az írás programjába. Az 1948-as első megjelenés szerencsés pályát ígért, a korai indulást azonban évtizedes száműzöttség követte. 1949-ben Németh G. Béla is az Eötvös Collégiumi pör áldozata lett. Egy napközi otthon, egy általános iskola, s egy kölcsönkönyvtár lett egy ideig a műhelye. A gimnáziumi tanárkodás, a pedagógiai főiskola, majd 1956-ban az Irodalomtudományi Intézet ismét a pálya kiegészítését ígerte, amelyet azonban a torz történelem újra megszakított. Elbocsátások és kényszerű kitérők után Németh G. Béla 1963-ban kapta meg a sorstól a folyamatos és rendszeres munka lehetőségét. Első gyűjteményes kötet csak indulása után 22 évvel, 1970-ben jelent meg. Ez az izgalmas könyv azonban azonnal azt bizonyította, hogy ő a száműzöttség és a kitérők éveiben is meg tudta őrizni belső egyensúlyát és kutatói energiáját. Az 1970-es *Mű és személyiség* gazdag tudományos beszámoló volt, s egyidejűleg egy módszertan és egy program foglalata.

Németh G. Béla a magyar irodalomtörténet olyan korfordulóin át jutott el az első visszatekintésig, amelyek voltaképpen ma sem zárultak le. Tanulmánygyűjteménye ezért időszerű és általános érdekű tanulságokat is kínált. Emellett azonnal látszott, hogy ő az egyik legtöbb műfajú mai irodalomtörténészünk. Történeti tanulmányok szerzője, műelemző és nyelvész; tárgya és kiindulópontja legtöbbször a magyar irodalom, de biztosan tájékozódik a világirodalomban is, amelynek egyik gazdag területéről, a német irodalomból szakértőként tekinthet vissza; s műfaja irányait, lehetőségeit és gondjait nemcsak a munka láthatatlan szakaszai-ban szembesíti feladataival: vállalja a tudatos vizsgálódást is, amely a kritika történetéhez és elméletéhez vezet. Az ő méltatójának tehát nemcsak az irodalom értelmezését kell mérlegelnie, hanem a kritika kritikáját is. S ez ismét általánosabb érdekű tanulságokhoz vezet. Mert az irodalomtörténet, a műelemzés és a kritika-

történet ugyanannak a tárgynak három nézete, mely együttesen bemérhetővé teszi a tudomány alkotta elvont irodalomképet is, vagy – pontosabban – feltárja e kép megalkotásának gondját. A tudomány és a kritika irodalomképe: a mű, a művek, az irodalom és a korszakok értelmezése. Mindezekben egyéniségek, életek, eszmék, történelmi és társadalmi erők nyilatkoznak meg, s az értelmezés ezek összefüggésének feltárása. Az összefüggés azonban a dolgok közötti viszony, tehát nem írható le olyan tárgyiasan, mint a jelenség. S éppen ez az irodalomtudomány gondjainak forrása. Az irodalom szétszórt jelenségei bármilyen halmazban még nem összefüggések, de mi a biztosíték, hogy a dolgoktól elmozdulva valóban összetartozó jelenségekből alkotjuk meg értelmezésünk építményét? Ez a kérdés legtöbbször az irodalomtörténettel szemben hangzik el, hiszen itt a hős nem az egyedi mű, nem is az egyes író, hanem az általuk alkotott folyamat. S ezt a folyamatot hányszor azonosították a mechanikus időrenddel vagy a történelem menetével – anélkül, hogy végigkövették volna azt a sok áttételt, mely a történelem hatását legtöbbször közvetítette. A hamis véglet azonban nemcsak az egyensúly igényét váltotta ki, hanem a másik hamis végletet is: az irodalomtörténeti folyamat pusztá létének tagadását. Pedig a műelemzésben is kívánatosak vagyunk elmozdulni a dolgoktól, hiszen a mű dolgai voltaképpen a szavak és a formatechnikai eszközök, amelyek önmagukban a jelentésnek és az értéknek csak egy részét fejezik ki. Irodalomértékelésünk, összefüggéskeresésünk tehát az irodalomtudomány bármelyik műfajában akkor lesz hiteles, ha megtaláljuk azt a közeget, amelyben az egyedi jelenségek összekapcsolódnak az általánossal, s amelyben az összefüggések láncolatát végig tudjuk követni.

Németh G. Béla ilyen közegnek tekinti a személyiséget. A személyiségvizsgálat hasonlít a lélektani elemzéshez, de nem azonos vele, és nem azonos az egyéniség-rajzzal sem. A lexikális meghatározás is a fogalom közvetítő természetét emeli ki, amikor olyan belső feltételek egymásba kapcsolódó összességének tekinti, amelyek a külső környezeti hatásokra alakulnak ki, s amelyekben az újabb külső hatások átszűrődnek. E fogalom összetevői között tehát megtalálhatók az ember egyéni tulajdonságai is, de egy dinamikus lelki élet részeként, mely már nem fér el a pszichikai egyed fogalmkörében. Ezért a személyiségelemzés lehetővé teszi a teremtő egyéniség hiteles rajzát éppúgy, mint a formáló külső tényezők – az életviszonyok, a történelmi és társadalmi erők – leírását, sőt a két pólus között elvileg feltételezett összefüggések végigkövetését is, hiszen a fogalom lényege a belső és külső világ egymásra hatása.

Ebben a felismerésben Németh G. Béla nemcsak megközelítési módot lát: az irodalom egyetemességének feltételét is megtalálja benne. Babits szavait idézi Goethérol: Goethe *gyűjtőfogalom, mely az egész emberiséget magába foglalja*. De nem elégszik meg a metaforikus sejtetéssel, hanem felbontja Babits megállapítását, s a kinagyított képen megjeleníti az emberiség és az egyéni élet egymásra hatását. Ezen a képen Goethe végső célja és értelme az élet, de nem a nagy É-vel írt elvont fogalom, hanem a konkrét és egészen egyéni élet. Amelynek azonban lételeme a pályát végigkísérő nagy kísérlet: mit lehet csinálni egy életből, mik a szellemi lehetőségei és végleges tanulságai.

Mindennek kettős következménye van: Németh G. Béla fő értékszemponja az egyetemesség, s különösen vonzódik azokhoz az írókhoz, akiknek életművében az átlagosnál súlyosabb a személyiség kiformalásának és megőrzésének gondja. Például a forradalom utáni Arany Jánoshoz. Voltaképpen a régi kérdést – Petőfi és Arany rokonságának és különbözőségének látszólagos ellentmondását – veti

fel, de jellemzését olyan tényezőkre építi, amelyek a korhoz kötöttek s egyszerűsmind személyiségformálók, s így nem is kell egy elvont eszmény szerinti rangsort alkotnia. Teoretikus aggyal azonnal érteni véljük, ha a két nagy életmű összefoglaló minősítő jelzőit olvassuk: *forradalom előtti az egyik, forradalom utáni a másik*. Elfogadjuk a jellemrajz ellentétpárját is: Petőfi a szabadság szuverén gyermeke, Arany minden lépését ellentétes kötöttségek hámjában tette meg. De minősítéseinket be tudjuk-e illeszteni egy integráns egységbe? Németh G. Béla vizsgálódásai mögött örökké ez a kérdés munkál, s válasza olyan gondolatmenetre készíteti, mely a kortól és az alkattól a művekig ível. Ebben a logikai rendben Petőfi kora *egy egyértelmű boldog történelmi pillanat, a forradalom utáni Arany időtöre egy átmeneti, választó, de választást alig hagyó hamleti kor; a század nagy kérdése, a nemzeti kérdés Petőfinek hatalmas felhajtó erejét mutatta meg, Aranynak csak lekötő súlyát. Az irodalomtörténész következő lépése itt már olyan területre vezet, amely a kül- és belvilág határmezsgyéje – Petőfi kapta a századközép ajándékát: a biztonságérzetet, Arany az átkát: a bizonytalanságot –*, ahonnan szükség-szerű következménynek látszik a két életmű uralkodó jegye: Petőfi költészetében a jellemfölmutatás, Aranyéban a belső fejlődésrajz.

Ez a személyiségvizsgálat Németh G. Bélának arra is módot ad, hogy megtalálja a közvetlen összefüggést Arany műve és osztályhelyzete között. *Petőfi családja vágyban polgár volt – írja –, Aranyé nemes. Egyik egy aztán létesítendőnek, a másik egy korrigálható létezőnek a vágybeli tagja. A létesítendő lendít, szuverén mozgást enged, a létező köt. S így jut el a távolabbi összefüggésekhez, amelyek Aranyt egy modern költőtípushoz kapcsolják. Azok fedezték fel igazi értékeit – írja –, akik egyéniségük mámorából már kinőttek, s megérttek, hogy fegyelmetten és tárgyiasan meghatározzák helyüket, lehetőségüket és feladatukat a világban.* Ez a gondolatmenet még pontosabbá válik, amikor Németh G. Béla a kiegészítés korának írónemzedékét elemzi. Az a pályakép is személyiségrajz, amelyet Arany Lászlóról és Péterffy Jenőről ad. De éppen ennek eszközeivel tudja bebizonyítani, miért volt szükség-szerű, hogy ez a két tragikus alak lehetett az átmeneti és ellentmondásos kor leghitelesebb kifejezője.

Németh G. Béla azonban nem tekinti egyedül üdvöztetőnek a személyiségelemzést. A műelemzésekben, ahol állóképeket értelmez, a küzdelmet, folyamatot követő személyiségvizsgálatból csak a lényegét őrzi: az egyéni életanyag és a világ találkozását figyeli, amely nélkül nincs műalkotás, nincs jelentés. József Attila egyik késői, visszatekintő versében például a múlt, jelen, jövő egyidejű kifejezéséből olvassa ki, hogy a költő nem az életútját, hanem létezésének történelmét teszi mérlegre, nem a mulandóságon töpreng, hanem az ember lehetőségén a mulandóság legyőzésére: sikerült-e értelmes egészé tennie életét a lét végtelenében. Így az elemzésnek nincs szüksége az értelmezéshez művön kívüli, életrajzi magyarázatokra, sőt bebizonyítja, hogy ha ezekhez az adatokhoz kötjük, szűkítjük a vers áramkörét.

Még nehezebb próba elé állítja a személyiségelemzésben formát találó koncepciót a korszakvizsgálat, amelyben az irodalomtörténész kénytelen eltávolodni mind a portrétól, mind pedig a műtől. Németh G. Béla nem szereti a homályos fogalmakat, tehát meg sem kísérel a korszakok *személyiségének* vizsgálatát. Korszaktanulmányaiiban a lényegét őrzi: a hatásmechanizmust igyekszik megfigyelni a történelem, a társadalom és az irodalom viszonylatában. Módszere itt is a kinagyítás, melynek segítségével láthatóvá teszi a különböző szférák összefüggéseinek bizonyítalan határterületeit is. Hamar felismeri, hogy a portré személyiség-

elemzésének a korszaktanulmányban a társadalmi tudat vizsgálata felel meg, de a szellemtörténeti *korélmény* emléke óvatossá teszi. A megoldáshoz a kutatás konkrét történetisége vezeti el. A tényleges történelem nem lényegtörténet, feltételezhető tehát, hogy az úgynevezett korélmény voltaképpen egy-egy réteg dominánssá vált élménye, melyet átszűr a közvetítő – az értelmiség – tudatvilága. Ez a domináns élményanyag hívja elő (vagy módosítja) a műfajokat, stílusokat, formákat. Ez a gondolatmenet egyben Németh G. Béla rendszerező koncepciója is első kutatási területén, a 19. század második felében. Mi magyarázza a verses regény, a lírai én-regény, az irányregény uralmát a kiegyezés után? Miért veszi át az uralmat a líra és a *hangnemnovella* a nyolcvanas években? S miért jelenik meg a századfordulón az objektív szemléletű társadalomábrázoló novella, mely magába szívta az előző nemzedék öniróniára, jelképiségre való igényét is? Németh G. Béla ezekre a kérdésekre keres *összefüggő* választ, s ezért jut el a magyar polgári realizmus korszakának, valamint belső szakaszainak leírásig is.

De bármilyen sikeresek eszközei, módszere és koncepciója, az irodalomtörténész és a kritikus csak akkor lehet igazán jelentős, ha, miközben tárgya problémáját megoldja, a maga világképét is kifejezi. Németh G. Béla sohasem szól ki feladatai mögül, és önkomentárjaiban is csak pillanatokra lép előtérbe: *Azok vonzottak, akik tárgyuk mögé húzódtak, tisztelték tárgyukat, előzékenyek voltak közönségük iránt, tartózkodók önmagukkal szemben* – írja egy helyen. S hozzátehetjük: akik nem elégedtek meg a pusztá önkifejezéssel, hanem vállalták, hogy életközelműket erkölcsi személyiségteremtéssé tegyék. Ezért eszményei mögött nem egy esetleges ízlés munkál, hanem tudatos életének alkotó szakasza is, amely megismertette vele a tragikussá torzult nemzeti eszmét, majd a nemzeti eszme hiperkritikáját, az új korszak lehetőségeit és társadalmi válságait, tudományában pedig a történelmi és szociológiai vulgarizálás után a strukturalizmus-divatot. Így lehet életműve felelős tájékozódás is: válasz és egyensúlykeresés.

Ezért Németh G. Béla még az általa oly meggyőzően kiemelt személyiségvizsgálatnak sem lett a rabja, mivel módszere nem ötlet volt, hanem egy alakuló gondolatmenet megnyilatkozása. Következő témakörében, a magyar pozitívizmus vizsgálatában úgy marad következetes, hogy vállalja új anyagának belső logikáját, amely ezután egy új közvetítő közeg felismeréséig is elvezeti. Ez az ideológia. E fogalom szerencsétlen előtörténetéből indul ki. Felidézi az ötvenes éveket, amely – miközben uralkodóvá tette, le is járatta az ideológiát. A várható reakció azután olyan visszavonulást eredményezett, amely nemcsak a dogmatizmustól mentesített, hanem az ideológia irodalmi-művészeti szerepének sürgető elemzését is lehetetlenné tette. Pedig az ideológia ugyanúgy az irodalom és a történelem, az egyéni alkotó és a társadalom szélső pólusainak egymásra hatását mutatja, mint más szinten a személyiség. Németh G. Béla pontos meghatározása szerint az ideológia a világról, a valóságról alkotott oly tudati-szemléleti rendszer, amelynek meghatározója a társadalmiasodás adott foka, milyensége. Oly közeg, melyben a tudattevékenységek elnyerik az adott társadalmisulási fokra jellemző mechanizmusokat, irányukat és értelmüket. Amelyben minden közlés és ítélet az illető fokra jellemző közléssé és ítéletté válik... Az ideologikus fejlődés buktatóin, kitérőin halad mind igazabb tudatfokokra a valódi emberi öntudatra való eljutás folyamata. Németh G. Béla éveken át elmélyülten kutatta a kiegyezés körüli korszakot, s kutatása egyre inkább a korszak kritikátörténetére koncentrált. Látta, hogy a kritika, az irodalomtudomány kettős kötöttségű műfaj: kötődik tárgyához, az irodalomhoz, és kötődik korához, társadalmához. Így azután a maga korszaka is kettős nézetű,

amely kettős nézet azonban a jó kritikai művekben nem töri meg a korkép egységét. Más szóval egy korszak irodalomtudománya vagy kritikája az irodalomnak önmagáról való gondolkodása, tehát voltaképpen csupán fogalmi szintre emeli a művészi kifejezéssel közvetített tartalmakat. Itt nemcsak lehetséges, hanem elkerülhetetlen is az ideológia vizsgálata, hiszen a fogalmi áttétel ugyanazt az utat jelzi az eszmetörténetig, mint amelyet az egyedi alkotás megtehet a világirodalomig. Maga a műalkotás is egy tudati formának a rögzítése, s ehhez képest az ideológia csupán egy elvontabb objektiváció-szint. A két szint között elvben bármikor végigkövethető az út, a kritika és az irodalomtudomány esetében pedig közvetlenül is rendelkezésünkre áll az irodalmi és művészeti folyamat gondolati kivetülése. Megint ahhoz a ponthoz érkezünk tehát, ahonnan a felismerés és megközelítési mód általánosítható. Németh G. Béla azonban nem egy általános módszertan kidolgozásáért vállalkozott az ideológia szerepének vizsgálatára. Kritikatörténeti tanulmányában és monográfiájában sem historizál, hanem egy adott feladatot vállal, amint a középkori katedrálisok építőmestere is egy adott feladat jó megoldásában fejezte ki eszménye szolgálatát. Németh G. Béla vállalt feladata ekkor a pozitívizmus magyarországi hatásának elemzése volt a kiegyezés körüli korszakban. (*A magyar irodalomkritikai gondolkodás a pozitívizmus korában*, 1981.) Izgalmas korszak ez, nemcsak nálunk, hanem a gondolat világtörténetében is. A 19. századi nagy eszmerendszerek összeomlásának jele és annak a szkeptikus életlehetőségnek a kidolgozása, amely az igazabb valóságosság jegyében elvezet egészen a 20. század új filozófiai kísérleteiig, hatásában pedig a művészeti avantgarde-ig is. Németh G. Béla azonban nem elégszik meg mindennek az újramondásával, hiszen ez nem készítené kreatív cselekedetre. Az ő fő problémája a magyar pozitívizmus ellentmondásainak elemzése, amely ellentmondások korabeli társadalmi viszonyainkkal és a már akkor is jellemző elkétségünkkel kapcsolatosak. Így jut el a pozitívizmus ama korszakáig, amelyben az egykor termékeny eszmék regresszív irányba fordultak át, s a darwini létharc és kiválasztódás tételének, valamint a nemzeti-nemzetiségi kérdésnek az összekapcsolásával ideológiai szerepet vállalt a nacionalistává torzult magyar liberalizmus rendszerében. Aligha kell bizonyítani, hogy e ponton a szerző már a mi korunk előtörténetét írta.

De nem is kell erre az irodalomtörténeti sejtetésre hagyatkoznunk: Németh G. Béla számára a szintézis nem megérkezés, hanem megálló, ahonnan a feltárt részletekből kibontakozó összefüggések mellett újabb, homályba vesző távlatok is beláthatók. Folytatja tehát felfedező útját a kiegyezés korában, miközben egyre mélyebbre nyomul a huszadik századi magyar irodalom történetébe (*Századutóról – századelőről*, 1985). Munkájának logikáját több ok is hitelesíti. Számol vele, hogy az irodalomtörténeti értékelés nemcsak az olvasó és a művek dialógusa, hanem a koroké is, amelynek a mű lényege épp úgy része, mint az olvasói értelmezés. Tanulmányában változatlanul közös nevezőnek tekintti a személyiséget, de annak összetevői között most nagyobb hangsúlyt ad a műfajelméleti felismeréseknek és a művelődéstörténetnek. Gondolatmenetének alakulása tehát párhuzamos a magyar irodalomtudomány ama törekvéseivel, amelyek az irodalomtudomány titkainak feltárása után a műfaji igények és eszmények pontosabb leírására irányulnak. S amelyeknek ő az elméleti vitákban is egyik elindítója volt. Így írói személyiségelemzései és eszmetörténeti áttekintései harmonikusan egészülnek ki az epika és a líra törvényszerűségeinek, valamint az írói gyakorlatnak a szemesítésével. Nem kell tehát elemzéseire ráépítenie elméletének állványza-

tát, a századvég és a századelő történeti értelmezéséből bonthatja ki az éppen születendő műfaji kódexeket, miközben történeti rendszerezésében láthatatlanul is működni hagyja biztos elméleti tudását, gazdag filozófiai ismereteit és frissen feltárt művelődéstörténeti anyagát. Fölösleges eldönteni, hogy indítéka a hiteles történetiség keresése volt-e, vagy a jelen műfaji vitáinak visszanyomozása. Tény, hogy a múlt századvégről és a huszadik századról adott nyomozati feljegyzései az elbeszélő művészet és a vers mai forradalmát állítják a történelem elé. A magyar századvégről alkotott képe egyszerre önálló értékek foglalata és a Nyugattal kezdődő magyar modernség előtörténete. Németh G. Béla meggyőzi olvasóját, hogy az Arany János utáni századutó már magában foglalta a megváltozott életből születő új értékeket, miközben egyszerre küzdött az öröklött konvenciókkal és a csak sejtett új célok meghatározásával. Mert felfogása szerint a magyar századforduló egyidejűleg az aranyjános teljességvágy örököse, a válságok szülője és az új sejtések birtokosa.

A teljességigény örökhagyója Arany János. Németh G. Béla tudatos szerkesztésére vall, hogy a *Buda halála* elemzése kötetnyitó tanulmánya. *Arany olyan művet ohajtott adni ebben – hangzik Németh G. Béla tétéle –, amelyben a korszak kérdéseire akart hozzászólni, miközben szólásával teljes világszemléletet, történelemfelfogást és emberképet szándékozott sugározni. Miért érzi úgy az olvasó, hogy bár ennek a műnek minden részlete, versszaka, sora remekmű, egésze mégis hiányérzést hagy benne? Németh G. Béla válasza szerint a magyarázat nemcsak a műfaj lehetőségeiben rejlik: A tizenkilencedik század második felében, egy elnyomott, leigázott, egy megzsarolt országban lehetetlen volt – belső ellentmondások nélkül – egy elnyomót, egy leigázót, egy kifosztót eposzi dicsőítéssel, eposzi rekvizitumokkal bemutatni... A törvény keresése és megismerése, a hozzá-alkalmazás vállalása és elsajátítása, az erre szolgáló mérték kialakítása és tevékenységre váltása, az egyénnek és a közösségnek a tevékenységben való személyiség-kibontakoztatása és ennek fejlesztve megőrzése: mindezek a korszak lélektanával és világismeretével, ízlés- és szemléletfajtaival, társadalmi- és tudatadottságaival, úgy gondoljuk, nehezen lehettek eposzias verses epika tárgyai... A líra [azonban], a vágy és a keserűség, az öröm és a melancholia kimondásának ösztöne... ott rezgett, ott hevített és fénylett soraiban... Íme az eposznak, a teljesség utolsó reményének sorsa a századforduló Magyarországon! Milyen sors várhatott akkor a regényre, a teljességeposz utódára? Németh G. Béla a kispróza műfaj, az elbeszélés honi alakulástörténetét állítja előtérbe. Ő is látja, hogy a magyar modernség az Ady és Babits lírájához mérhető elbeszélő művészetet nem a regényben teremtette meg, hanem az elbeszélésben, amely a töredékes világképet is rögzíteni tudta, miközben a távlatokat sejtéseiben, hangulataiban és lírájában villanhatta fel. Mindezek vállalásával azonban az elbeszélés önnön öröklött törvényeit is átlépte: fontosabbá vált számára az írói reflektálás kifejezése, mint a hagyományos epikai hitel megteremtése. Így alakulhatott ki, hogy miközben utolsó regényében, az 1910-es *Fekete városban* Mikszáth a Nyugat akaratlan kontrasztját teremtette meg, kisprózájában az epika addigi tárgyiasításának helyébe az eszmélkedés epikus tárgyiasságát állította: novelláinak hangnemével, modalitásának átszínezésével már elszakad önnön hagyományától, az anekdotikus cselekménytől. Az elbeszélő művészet magyarországi alakulástörténetében Mikszáthot közvetlenül Petelei István követi. Németh G. Béla az ő portréjában arra figyel fel, hogy átveszi ugyan a Jókai-örökségből az életképet, de ennek csattanóig végigvitt kerekességét legtöbbször épp úgy feladja, mint derűs, vagy humoros idilljét. Petelei derűje és idillje Németh G. Béla szerint melankóliára, rezignációra, balladás románra, vagy*

éppen tragikus balladára vált. Ebben van novelláinak kohéziós ereje, s úgy is fogalmazhatnánk, hogy balladai lélektanában a külső cselekmény helyett a belsőre talált rá. A vállalt nézőpontból tekintve Peteleinél sokkal ellentmondásosabb író Gárdonyi Géza, de éppen ezért felfokozottan fejezi ki a századforduló írójának műfaj történeti határhelyzetét. Emlékét elsősorban regényei tartják fenn, válaszaiban a kor új kérdéseire és műfaji gondjaira első nagy sikere, *Az én falum* novellái. Ennek bizonyítására Németh G. Béla már a cím átértelmezését szükségesnek tartja. Véleménye szerint ugyanis benne a falu inkább metaforikus, mint szociológus értelmű, *Az én világom* szinonimája. Így ezek a novellák nemcsak lírai és vallomások tartalmakat közvetítenek, hanem a polémiát, a védekezést és az elhárítást is kifejezik. Így bennük az író viszonya tárgyához a szemlélődő. Ami a jelképi szándékú magyar impresszionizmus egyik első mesterévé teszi *Az én falum* íróját.

Ahogy Gárdonyi, úgy Tömörkény István is perújrafelvételre készíti Németh G. Bélát. Az ő portréjában vitája elsősorban azokkal van, akik csak a kétkediek önmagára talált írójára emlékeznek. Mert éppen a kezdeti témagazdagság és Jókais-Mikszáthos örökség tükrében figyelhető meg pontosan, hogyan jut el Tömörkény a történetektől a történesek leírásáig. A történetekben a szociológiai és történelmi hitelesség volt számára a legfontosabb, a történetekben viszont a mindig közös lényegű emberi lét nagy folyamata, melyben egy-egy egyedi esetre bontva az egyetemes egész lényege sugárzik. A történettől a történeket a leírás választja el, amelyben egy szociális és civilizációs létforma életliturgiája jelenik meg, abban az értelmezésben, ahogy a görögség, s az ókeresztény világ értette ezt a szót, ezt a ténykedést. S megjelenhet benne a dolgok kettőssége is: a szerző kívül-belüllete, lírája tehát *semmi érv, politikáló beszédek* nélkül.

Innen nézve Herczeg Ferenc írói ökonómiaja és diszkrétisége csupán részleges értéknek látszik, amely nem képes megváltani az öröklött elbeszélést. És Justh Zsigmond doktriner elmékedése is hiábavaló kilépések a történelemből, mert különválasztják a felhasznált életanyagot és az írói reflexiót.

S ugyanezt a gondolatmenetet Németh G. Béla líra-elemzéseiben is megtalálhatjuk. S végigkövethetjük, hogyan jut el a magyar költészet a személyiségben felfedezett értékéltől József Attila tárgyiasságáig, melyben a dolgok beszélnek önmagukról éppúgy, mint végtelen közegükről, a létről.

Régóta bizonyos, hogy ez az életmű tudománytörténeti érvényű. Németh G. Bélát a magyar irodalomtörténet-írás középnemzedékének számos képviselője mestereként tiszteli. A budapesti Bölcsészkaron sok éven át az ő félszázadát követő korszakot tanítottam, s ha szemináriumaimon jól felkészült hallgatóval találkoztam, arról hamar kiderült, hogy Németh Géza-tanítvány. És szélesebb körben is – a tudományos hivatkozásokban – a legőszöntőbb írások között az ő művei bukkannak fel a leggyakrabban. *Az önmegszólító verstípus*, *Az el nem ért bizonyosság*, a magyar pozitívizmus monográfiája és az a kép, amely Babitsról vagy a kései József Attiláról Németh G. Béla elemzéseiből élénk tárul, szemléletfordító szerepet töltött be. Németh G. Béla életművét egyszerre tartja életben önnön érvénye és hatása.

Németh G. Béla 70 évéből az első 23 az emberi és szellemi magatartás megalapozója volt. Ezt mindig a munka erkölce vezérelte és érintetlenül hagyta a *világi* siker hatása. Németh G. Béla azonban nem fogadta el a ragyogó elszigeteltség pátozsát sem. Alkotó életének 47 éve alatt megismerhette Horváth János örökségét, végigszenvedte a voluntarista marxizmus korszakát, s a hatva-

nas évektől kezdve a strukturalizmussal éppúgy szembenézett, mint a neopozitivista formalizmust korrigálni óhajtó irányzatokkal, és a hermeneutika új történetiség-felfogásával. Munkáit kezdettől fogva áthatja a klasszikus filozófiák és nagy német irodalomtudományi koncepciók ismerete, s korán felbukkan bennük Heidegger fő gondolatainak hatása. Korunk magyar irodalomtörténetében mégsem kapcsolható kizárólagosan az utolsó három évtized divatos irányzatainak fejezetéhez. Szemlélete és módszertana magába fogadta a világrámlatok ösztönzéseit, miközben a divatok, a terminológiai átkeresztelések és az új dogmatizmusok bírálata is megjelent bennük. A jövő kritikátörténetésze bizonyára akkor lesz hiteles, ha Horváth János gondolatmenetének folytatóját látja benne.